

Rigmor H. Valleraunet Konst

Mine brødre, en kvalitativ studie av Den Norske Frimurerorden som sosialt fellesskap.

Masteroppgave i voksnes læring, VL 3900

Trondheim, mai 2017

Forord

Ved å studere voksnes læring og arbeidet med denne masteroppgaven, har jeg fått mulighet til å fordype meg i det som interesserer og inspirerer meg, nemlig: hvordan vi mennesker utvikler og forandrer oss ved å være sammen i sosiale fellesskap.

Når jeg har fortalt om oppgaven min til andre vitebegjærlige har jeg ofte følt en motstand, og det har vært nødvendig med en dypere forklaring på hvorfor jeg har valgt Den Norske Frimurerorden som forskningsobjekt. En slik motstand vekker min nysgjerrighet. Hvorfor skaper Den Norske Frimurerorden motstand i mange mennesker, er det på grunn av frykt for det ukjente? eller kan det være skapt av media? Spørsmålene blir mange, men jeg håper oppgaven kan ses som et bidrag til å løfte frimurerne ut fra det mystiske og lukkede synet mange utenforstående har, til å skape åpenhet og forståelse rundt deres fellesskap. Det å kjenne at oppgaven nå tar slutt, og at jeg presenterer et resultat som samfunnet og verden kan ha nytte av, for å bidra til at Den Norske Frimurerorden ikke bare skal ses på som en lukket organisasjon, men også et element for samfunnsutvikling, gjør jeg med stolthet. Prosessen har vært både morsom og frustrerende, men nå som jeg er kommet i mål ser jeg den som svært lærerik, og noe jeg ikke ville vært foruten

Oppgaven har vært umulig uten deltakere som har åpnet døren inn til sin verden. En stor takk til mine informanter som villig delte sine opplevelser.

Videre vil jeg takke min veileder Marit Rismark, for å ha hjulpet meg på veien til en ferdig oppgave. Gjennom hele prosessen har du peilet meg i riktig retning. Takk for dine konstruktive tilbakemeldinger. Mange ganger har oppgaven stoppet opp, men etter møter med deg, har jeg igjen fattet mot og fått tilbake troen på oppgaven.

Takk til min kjære familie: Ken, Lindis og Eskil. Dere har holdt ut, jeg vet jeg har vært mye fraværende fra familielivet. Uten deres støtte hadde ikke oppgaven blitt til. En ekstra takk til Lindis for forsideillustrasjonen.

Trondheim, Mai 2017

Rigmor H. Valleraunet Konst

Sammendrag

I denne masteroppgaven er søkelyset rettet mot betydningen av sosiale fellesskap. Sosiale fellesskap kan være særlig relevant å utvikle kunnskap om i lys av at mange mennesker tilbringer mye av sin tid i hverdagen på internett og foran skjermer i stedet for møter med andre mennesker ansikt til ansikt. Oppgaven retter søkelyst spesielt mot Den Norske Frimurerorden som sosialt fellesskap. Denne organisasjonen er valgt fordi det oppleves frimurerne nyttig å utvikle kunnskap om denne organisasjonen som for mange oppleves som et lukket fellesskap hvor allmenheten får lite innpass.

Det er gjennomført empiriske undersøkelser gjennom kvalitative forskningsintervjuer som metode. Tre deltakere deltok i undersøkelsen der samtlige er medlemmer av Den Norske Frimurerorden. Datamaterialet som fremkom gjennom analysen belyser forhold som har betydning for hvordan medlemmer opplever Den Norske Frimurerorden som sosialt fellesskap. Materialet har lagt grunnlag for dannelse av tre kategorier: rammer og ritualer, vilkår for refleksjon og identitetsbygging gjennom fellesskap. Disse kategoriene viser seg som sentrale forhold rundt deltakernes opplevelse av Den Norske Frimurerorden som sosialt fellesskap.

Med bakgrunn i undersøkelsen kan studiet argumentere for opplevelsen av Den Norske Frimurerorden som sosialt fellesskap, og gi innspill til diskusjon om hva som kan være betydningsfullt for sosiale fellesskap.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	1
1.1 Sosialisering og sosiale fellesskap	1
1.2 Problemstilling og oppgavens formål	2
1.3 Den Norske Frimurerorden og dens opprinnelse	3
1.4 Broderskap og grader i frimurerorden.	4
2. Teoretisk rammeverk	5
2.1 Frivillig organisasjon som praksisfellesskap	5
2.1.1 Læringslandskap for voksne	7
2.2 Mesterlære	8
2.2.1 Situert læring og kulturelle verktøy	9
2.2.3 Posisjon og identitet i sosiale felleskap	11
2.3 Medlemmers erfaring som ressurs i et læringslandskap	14
2.4 Rammer for deltakelse og utvikling i sosiale felleskap	16
3. Metode	18
3.1 Valg av metode	18
3.2 Deltakerne i undersøkelsen	20
3.3 Datainnsamling	21
3.4 Transkribering	23
3.5 Forforståelsen og forskerrollen	23
3.6 Analyse av intervju	24
3.7 Undersøkelsens troverdighet, gyldighet og overførbarhet	25
3.8 Pålitelighet	26
3.9 Forskningsetikk	27
4. Analyse og drøfting	29
4.1 Rammer og ritualer	29
4.2 Vilkår for refleksjon	36
4.3 Identitetsbygging gjennom felleskap	42
5. Medlemmers opplevelse av Den Norske Frimurerorden som sosialt fellesskap	50
7. Kildehenvisninger	53
Vedlegg	56
Vedlegg 1 Informasjonsskriv	56
Vedlegg 2 Intervjuguide	58
Vedlegg 3 Tilbakemelding NSD	60

1. Innledning

1.1 Sosialisering og sosiale fellesskap

Gjennom å leve i sosiale fellesskap lærer vi hvordan vi kan forholde oss til andre mennesker, hva vi kan forvente av dem og hva de kan forvente av oss (Säljö, 2002). Sosialisering er en prosess som starter den dagen vi blir født og som først er ferdig den dagen vi dør (Frønes, 2013). Alle samfunn vi kjenner til har utviklet en eller annen form for religion, kosmologi, system av normer og etikk, for å fungere best mulig sammen (Säljö, 2002). De har skapt sin egen fortelling, identitet og levereregler. På en forenklet måte kan man si at vi alle er et resultat av påvirkninger gjennom livet. Sosialisering prosessen starter som sagt når vi blir født, det er her den grunnleggende sosialiseringen begynner, primærsosialisering. Primærsosialisering har tradisjonelt foregått i hjemmet, og er den grunnleggende barneoppdragelsen (Frønes, 2013). Etterhvert som vi mennesker blir eldre sekundærsosialiseres vi gjennom skole og arbeidsplasser, men også venner og fritidsaktiviteter kan være betydningsfulle arenaer for sosialisering (Frønes, 2013).

Betydningen av tilhørighet i sosiale fellesskap beskrives av Vygotsky, som et fundament i menneskelig utvikling (Illeris, 2012). Vygotsky referer til at både intellektuelle, emosjonelle, sosiale og eksistensielle evner har sine røtter i sosiale relasjoner.

For 150 år siden foregikk mye av sosialiseringen i Norge hjemme på gården, hvor flere generasjoner vokste opp sammen (Frønes, 2013). En del av barneoppdragelsen besto da i å fortelle sagn og eventyr, disse hadde ofte en moral som det kunne dra lærdom av.

Gjennom store deler av menneskets historie har dagliglivet i seg selv fungert som et miljø for utvikling og sosialisering. For å utvikle ny kunnskap har det vært betydningsfullt å skaffe de erfaringer som trenges, for å utvikle mening om de miljøer det skal leve og arbeides i.

Historien er i stadig endring, og samfunnet vi lever i, er i kontinuerlig utvikling. Etterhvert som utviklingen skrider fremover har vi mennesker blitt mer komplekse i vår fremvisning av kunnskap og ferdigheter. Vi kan belyse og forstå mønstre og sammenhenger på mange ulike måter. Et kjent tilfelle er Chicagoskolen som ble forsket på rundt 1920-tallet (Skog, 2006). Resultat av denne forskningen viste at kriminaliteten i Chicago varierte i ulike bydeler. I enkelte bydeler utviklet det seg fattigdom hvor mange ressurssterke flyttet ut, og mange ressurssvake flyttet inn. Følgen av en slik gruppering av mennesker, var at graden av

integrasjon og samhold i befolkningen ble begrenset i de ressursvake bydelene, og den sosiale kontrollen mellom voksne og ungdom ble lav. Studiet av Chicagoskolen viste at ungdom i stor grad ble overlatt til seg selv, noe som ledet til gjengdannelser. Det sosiale fellesskapet blant ungdommen på gata innebar en kulturell overføring av kriminelle handlinger fra de eldste til de yngste gjengmedlemmene (Skog, 2006).

Andre sammenhenger og mønstre som er blitt belyst gjennom forskning er konsekvenser av mangelfull sosial tilhørighet og tap av sosiale fellesskap, som kan forverre følelsen av opplevd ensomhet (Aanes, 2010). Studier viser også at problematiske og stressende sosiale relasjoner kan virke som en trussel mot det grunnleggende sosiale behovet, en slik trussel kan føre til angst for utestengelse og isolasjon (Aanes, 2010). Sosiale fellesskap kan med andre ord ha betydning på mange områder i våre liv og det kan ha både en positiv og en negativ innvirkning på oss mennesker.

I Norge er sivilsamfunnet, med blant annet deltakelse i frivillige organisasjoner tillagt en betydningsfull rolle som møteplass og arena for individuell og kollektiv utvikling, av blant annet ferdigheter innen solidaritet, demokrati og nasjonsbygging (Tøsse, 2011). En slik forståelse bygges gjennom samhandling av medlemmer som kommuniserer, påvirker hverandre, forhandler og tar beslutninger i felleskap (Tøsse, 2011). Felleskap og sosialisering er sentrale temaer for oss som i dag lever i det som betegnes som et kunnskaps og teknologisamfunn. Samfunnsutviklingen har ført til at mange sosiale møter i dag, skjer gjennom teknologien, såkalte cybernettverk. Den sosiale kontakten mellom individene har endret seg fra å møtes ansikt til ansikt, til mer visualisert kontakt som skype, sms, chat og facebook. Til tross for at teknologien overtar mange av våre møtesteder, finnes det fortsatt en del arenaer hvor vi fysisk møtes.

1.2 Problemstilling og oppgavens formål

Denne masteroppgaven belyser betydningen av sosiale felleskap for voksne. Sosiale felleskap kan være særlig relevant å forske på i dagens teknologisamfunn, hvor virtuelle møter og digitale medier har fått en stor plass, og mange mennesker tilbringer mye av sin tid i hverdagen foran skjermer.

Det sosiale fellesskapet som er valgt å studere i denne oppgaven er Den Norske Frimurerorden. Denne gruppen er valgt fordi frimurerne har et overordnet formål som forplikter medlemmene til å hente frem det beste av seg selv. Deres grunnsyn bygger på en

kristen forankring samtidig som de benytter seg av de gamle greske filosofenes pedagogiske lærdom (Den Norske Frimurerorden, 2017).

Den Norske Frimurerorden er en gruppe som for mange mennesker kan oppleves som lukket, og hvor allmennheten får lite innpass. Innenfor denne rammen undersøkes bakgrunnen for hvordan medlemmer opplever organisasjonen som et sosialt fellesskap.

Følgende problemstilling belyses:

«Hvordan opplever medlemmer Den Norske Frimurerorden som sosialt fellesskap?»

1.3 Den Norske Frimurerorden og dens opprinnelse

Frimurerhistorien starter på 1400-tallet, og kommer opprinnelig fra middelalderens laugsvesen (Søderlind). Et laug var en slags blanding av fagforening og brorskap. Hos laugene var det betydningsfullt å ta godt vare på yrkeshemmelighetene. En yrkesgruppe som hadde særlig bruk for laug var de såkalte frie-murerne. Disse murerne spesialiserte seg på kunstferdige utsmykninger (Søderlind). De utførte et mer fin-arbeid enn de andre murerne. Flere steder fantes begrensninger for hvor mye en slik fri-murer kunne tjene, men etterspørselen etter flinke fagfolk var stor, og arbeidsgivere var ofte villige til å betale over lønnstaket. For å kunne praktisere på denne måten, ble det nødvendig at laugsbrødrene holdt yrkeshemmelighetene tett inntil brystet (Søderlind). Et slikt syn på betydningen av å skape et broderskapet, hvor en skal gi og få støtte av hverandre, er grunnlaget for det som i dag er frimureriet (Søderlind).

Den Norske Frimurerorden (2017) består av menn fra alle yrkesgrupper, alder er fra 24 år og oppover. Medlemmer må ha et godt medborgerlig omdømme, uklanderligandel og gode seder, og økonomien må være slik at medlemskapet i ordenen ikke vil være en belastning for søkerens eller hans families økonomi. Det finnes ordener over hele landet, disse har jevnligemøter, med formål å utvikle sin personlighet. Frimurerne møtes i tradisjonsbundne og verdige former. De omtaler seg ikke som hemmelig, men arbeidet foregår i et lukket forbund, med selvutvikling som skal gavne omgivelsene som mål (Den Norske Frimurerorden, 2017).

Den første norske frimurerorden ble etablert i 1749 (Den Norske Frimurerorden, 2017). Frimureriets ideologi er nå som da, å styrke medlemmets moralske sans for å gi den enkelte mulighet til å bli en bedre utgave av seg selv. For å styrke medlemmenes moralske sans benyttes eldgamle ritualer, symboler og allegorier som formidles gjennom en pedagogisk

læremåte som ble skapt for over 200 år siden. Ved å benytte eldgamle ritualer ønsker frimureriet å utfordre og forandre den som opplever det (Den Norske Frimurerorden, 2017).

Det skrevne budskapet er ifølge Den Norske Frimurerorden (2017) nestekjærlighet og medmenneskelighet. Et medlemskap frimurerorden skal gi påfyll på mange områder i livet, og frimureriet kan være ulike ting for ulike mennesker (Den Norske Frimurerorden, 2017).

Medlemstallet var i 2016 på nesten 19 000 menn fordelt på 80 losjer i Norge (Den Norske Frimurerorden, 2016).

1.4 Broderskap og grader i frimurerorden.

Det å være medlem av Den Norske Frimurerorden skal gi tilgang til brødre og losjer over hele landet, også i verden forøvrig er det organisert ordener. Medlemmene i organisasjonen betegnes som frimurere. Å tre inn i frimurerorden innebærer å gå grader. Grader er som en læreprosess hvor nykommere starter som lærlinger (1.grad) og stiger til svenner og medbrødre (2.grad) deretter følger mestergraden (3.grad). De tre første gradene kalles

Johannesfrimureriet. Å gå grader er beskrevet etter bygningskunstens system. Etter Johannesfrimureriet følger Andreasfrimureriet som er 4. 5. og 6. grad. Så følger 7.-10. grad, som kalles Provinciallogen, til slutt er en siste grad som er 11. grad som benevnes som Ridder og Kommandør, noe kun et fåtall brødre oppnår (Den Norske Frimurerorden, 2017).

Frimurerne deler opplevelsene det medfører å gjennomgå grader og ritualer. Det å gå grader bidrar til at det blir lett å kontakte andre frimurere som betegnes som brødre. Å gå grader skal lede til fellesskap på tvers av nasjoner og kulturer (Den Norske Frimurerorden, 2017). I den losjen medlemmet har tilhørighet knyttes varige og nære vennskap. Det skal være godt å treffe de andre brødrene i losjen, og vennskap skal bygges. Broderskap og vennskap fremheves for å skape den gode stemningen på logemøtene. Hvert enkelt medlem forplikter å bringe noe godt og positivt til det de kaller broderkjeden. I broderkjeden både gir og får de støtte av hverandre. Det er å gi og få støtte av hverandre som er styrken i broderskapet (Den Norske Frimurerorden, 2017).

2. Teoretisk rammeverk

I det følgende presenteres studiens teoretiske rammeverk for å belyse sosialt felleskap. Søkelyset rettes spesielt mot hvordan medlemmer opplever Den Norske Frimurerorden som sosialt fellesskap.

2.1 Frivillig organisasjon som praksisfellesskap

De fleste av oss tilhører felleskap. Noen tilhører mange felleskap, mens andre har kun noen få. Våre felleskap endrer seg ofte mange ganger i vårt livsforløp (Wenger, 2000).

Medlemmene av Den Norske Frimurerorden tilhører sannsynligvis flere ulike fellesskap, de har kanskje en familie, en jobb eller fritidsaktiviteter. I mange av våre felleskap utvikles kunnskap. Kunnskapsutvikling skjer både formelt og uformelt (Wenger, 2000). Små uformelle sosiale felleskap ga Lave og Wenger (2003) betegnelsen *praksisfellesskap*.

Praksisfellesskap gir en beskrivelse av uformelle, handlende grupper av mennesker som deler en bekymring, eller et felles engasjement for noe de arbeider eller engasjerer seg med (Säljö, 2002). Studenter på utdanningsinstitusjoner organiserer seg på best mulig måte for å fylle institusjonenes krav, samtidig som de fyller de formelle kravene finner de måter å more seg på. På arbeidsplasser organiserer arbeidstakeren sin tilværelse sammen med de nærmeste kollegaene for å utføre jobben best mulig, for å oppfylle arbeidsgivers og kunders krav, samtidig er det behov for å skape en god personlig opplevelse av arbeidsdagen. Hjemme er ofte hele familien engasjert for å holde hjulene i gang. Familier lager seg egne regler og ritualer for å fungere best mulig. Selv når familier går i oppløsning, vil medlemmene som regel finne måter å forhandle med hverandre på. Praksisfellesskap kan også være kulturell overføring av kunnskap mellom generasjoner (Wenger, 2004). I praksisfellesskap utvikles det en praksis for å finne løsninger, for å bygge opp en funksjonsdyktig måte å leve sammen på (Säljö, 2002). Det finnes praksisfellesskap overalt og gjennom hele livsforløpet endres det hvilke praksisfellesskap vi tilhører (Illeris, 2000). I alle slike praksisfellesskap utvikles nye ferdigheter, noe vi kanskje ikke er bevisst, da læring ofte ikke er en planlagt gevinst av handlingen (Wenger, 2000).

I praksisfellesskap utføres en målrettet aktivitet sammen med andre personer (Wenger, 2004). Praksisfellesskap kan være et betydningsfullt element i hverdagslivets fungering. Noen ideer kan være gunstige innenfor et spesifikt praksisfellesskap, men ubrukelig utenfor det bestemte

fellesskapet (Säljö, 2002). Det essensielle i praksisfellesskap er at kunnskap formidles og konstrueres gjennom praktisk handling i et fellesskap, der grupper av mennesker samhandler innenfor en kulturell praksis (Wenger, 2004). Praksisfellesskap overlever ved at de blir videreført gjennom praktisk handling, læring og deltakelser (Kvale & Nielsen, 1999)

Praksisfellesskap som Den Norske Frimurerorden betraktes som en *uformell læringsarena*. Uformell læring brukes om hverdagslæring som finner sted tilsynelatende tilfeldig i hverdagslivet (Illeris, 2012). John Dewey beskriver uformell læring som «The very process of living together educates». Dewey myntet denne beskrivelsen på at det er gjennom å være deltaker i sosiale fellesskap ny kunnskap utvikles (Säljö, 2002). Uformelle læringsarenaer belyser det vesentlige med å være deltaker i sosiale fellesskap (Merriam, Caffarella & Baumgartner, 2007). Uformell læring kan for eksempel være opplevelser som forandrer vårt liv, som å bli foreldre, en skilsmisse eller sykdom. Ofte handler uformell læring om noe som har skapt utvikling og læring over tid, hvor ny kunnskap utvikles gjennom dagliglivets aktiviteter (Merriam et al., 2007).

Frivillige organisasjoner har blitt fremhevet som sentrale når det gjelder uformell læring (Tøsse, 2011). I frivillige organisasjoner som Den Norske Frimurerorden, får medlemmene blant annet kunnskap om hvordan demokrati fungerer i praksis, ved å delta aktivt i organisasjons arbeidet (Tøsse, 2011). I tillegg formidler frivillige organisasjoner kunnskap og informasjon og øver opp medlemmenes ferdigheter. Et annet betydningsfullt aspekt ved foreningsliv er at det bidrar til utvidelse av det offentlige rom, ved at det danner arena for kommunikasjon og gir økt mulighet for frie diskusjoner (Tøsse, 2011). Det som er klare fellestrekk for frivillige organisasjoner som Den Norske Frimurerordenen, er ifølge Bjerkaker og Ekman (2009, s. 28) at:

- Deltakelse er frivillig
- Læring foregår i sosiale fellesskap
- Deltakerne får tilbud om tilhørighet, som medlem i organisasjonen
- Det kan være flytende overganger mellom aktivitet og definerte opplæringstiltak

2.1.1 Læringslandskap for voksne

Når flere praksisfellesskap kobles sammen dannes et komplekst sosialt fellesskap av felles praksiser, grenser, periferier, overlappinger, forbindelser og møter (Wenger, 2004).

Ordet *læringslandskap* kan danne en ramme rundt de som deltar i sosiale fellesskap (Bjerkaker & Ekman, 2009). Ordet landskap gir en karakteristikk av mennesker, dyr, jord, luft, vann og ild. Landskap kan være vilt eller dyrket, rått eller foredlet. Et landskap for læring er foredlet med en overordnet hensikt å legge til rette for gode måter å være sammen på, for å dyrke frem utvikling av kunnskap og ferdigheter (Bjerkaker & Ekman, 2009). Læringslandskap handler om å skape et fysisk læringsmiljø. En frivillig organisasjon som Den Norske Frimurerorden kan danne et læringslandsskap for sine medlemmer. Bjerkaker og Ekman (2009) henviser til at det i læringslandskap vises aktivitet, mennesker i samhandling, hvor det gror og vokser mellom menneskenes hender og sinn. Det fremheves at ny viten handler om vekst og utvikling, slik det ofte gjør i naturens landskap (Bjerkaker & Ekman, 2009).

Læringslandskap som begrep er egnet fordi det er større, videre og mer dynamisk enn andre begreper som kan være vanlig å benytte for å beskrive hvor læring finner sted, som for eksempel læringsarena og læringsmiljø. I et læringslandskap pendles det mellom læringsarena og læringsmiljø i et større landskap som byr på muligheter for initiativ og improvisasjon. Det skapes en læringsarena der det er mulig, og de avvikles når en er ferdige med dem. Begrepet læringslandskap kan være vanskelig å fange, fordi det er åpent og foranderlig, abstrakt og konkret på samme tid (Bjerkaker & Ekman, 2009).

En av grunnene til at læringslandskap er egnet som beskrivelse av Den Norske Frimurerorden er at det åpner for en forståelse av at det finnes noe mer enn selve læringen. Fordi læringen foregår i samhandling mellom deltagerne på medlemmenes fritid. En slik utvikling kan bidra til vekst hvor deltakelse og ritualer beskrives som betydningsfulle elementer for å dyrke kunnskap frem (Den Norske Frimurerorden, 2017).

Bjerkaker og Ekman (2009, s. 79) viser til en studie av danseopplæring, og fremhever betydningen av læringen som foregår i et læringslandskap ved at det gir noe mer enn bare læring, og mer enn bare dans. Ifølge Bjerkaker og Ekman (2009) kan læringslandskap bidra til en *merverdi* i form av glede over å være sammen med andre, skape sosialt samhold, møte nye mennesker, glede over samspill i gruppa, knytte vennskap, fellesskap gjennom en delt interesse, mulighet til å dyrke egen interesse og være seg selv.

2.2 Mesterlære

Metaforen *mesterlære* kan belyse dynamikken i Den Norske Frimurerorden som læringslandskap, hvor nykommeren starter med 1.grad som betegnelsen lærling, før vedkommende stiger til svenn og deretter til mester, som er de tre første gradene i frimureriet, også betegnet som Johannesfrimureriet (Den Norske Frimurerorden, 2017). Gjennom mesterlære starter opplæringen med en uerfaren nykommer som beskrives som lærlingen. Mester- lærling-relasjonen gir et beskrivende bilde på gode læringssituasjoner (Kvale & Nielsen, 1999). En lærling har som formål å mestre gjennom praksistrening, og aktiviteten knyttes til mester-begrepet. Å mestre vil si å begynne som lærling for gradvis å tilegne seg mer kompetanse på området. Gjennom å mestre vil lærlingen kunne praktisere mer og bedre enn vedkommende kunne før.

Den mest kjente formen for mesterlære stammer fra de europeiske håndverkslaugene i middelalderen (Kvale & Nielsen, 1999). Opplæringen foregikk ved at lærlingen og mesteren inngikk en kontrakt med spesifikke betingelser for opplæringen. Lærlingen forpliktet seg til å gå i lære over flere år før vedkommende kunne bli tatt opp i laugene som svenn. Mesterlære hadde som overordnet formål å fremme produksjon, ivareta og videreformidle fagets verdier (Kvale & Nielsen, 1999). For å bli en god håndverker ble det betydningsfullt å gå i lære hos de fremste mestrene i området. Mesterlære kaster lys over en teori om hvordan det tidligere ble benyttet ulike læringslandskap for å tilegne seg kunnskap om yrker gjennom deltakelser i praksisfellesskap. Det var de som skulle inn i håndverksyrker som skredder, boktrykker eller smed som fikk muligheten til å gå i lære hos en mester, for å lære den nyeste kunnskapen og teknikkene (Lave & Wenger, 2003). Den tradisjonelle mesterlæren foregikk ved at den erfarne mesteren demonstrerte den riktige utøvelsen og lærlingens oppgave ble å observere. Deretter forsøkte lærlingen å etterligne atferden til mesteren samtidig som mesteren korrigerer eventuelle avvik (Lave & Wenger, 2003). Opplæringen av faget foregikk i samme kontekst som det utøvdes, på denne måten ble læring og praksis to sider av samme sak. Lærling og mester jobbet sammen med å få produksjonen til å fungere (Kvale & Nielsen, 1999).

Lærlingen har som mål å ende opp som en erfarne mester. Mesterlære beskriver læring i praksisfellesskap hvor den erfarne mesteren kan ha stor betydning, men det er i kraft av sitt medlemskap i det sosiale fellesskapet som helhet, at mesteren kan praktisere sin rolle (Wenger, 2004). Gjennom deltakelser i praksisfellesskap anvender og utvikler lærlingen sin kompetanse og lærer fagets kultur og sjargong. Gjennom aktiv deltakelse forandrer

vedkommende seg, og utvikler både sin kompetanse og endrer sin rolle i felleskapet (Wenger, 2004). Fokuset er ikke på hvilken kunnskap eller ferdigheter lærlingen til enhver tid har tilegnet seg, men på de forandringer i forståelse og involvering lærlingen viser i samspillsituasjoner. Ikke bare lærlingen men alle deltakerne i felleskapet må stadig tøy sine felles forståelser, slik at den til enhver tid passer til nye perspektiver i felles oppgaver etter hvert som forståelsen utvider seg (Wenger, 2004).

Mesterlære kan ses som en parallell til frimurernes læresystem, hvor medlemmene går grader, ikke for å bli mester i et yrke, men gjennom å gå grader har Den Norske Frimurerorden en ambisjon om å utvikle medlemmene til å bli en bedre utgave av seg selv.

Ifølge Kvale og Nielsen (1999) handler ikke mesterlære primært om skole og utdanning, men om uformell læring i fellesskap som blant annet Den Norske Frimurerorden.

2.2.1 Situert læring og kulturelle verktøy.

Lave og Wenger (2003) utvider mesterlæreteorien og beskriver den som *situert læring*. De strekker begrepet ved å beskrive hvordan utvikling av ny viten skjer i en kontekst. Ordet situert refererer til at ny viten finner sted i bestemte situasjoner, og at denne situasjonen er av betydning for kunnskapens karakter og resultat (Illeris, 2012). Situert læring viser til at all konstruksjon av ny viten er situert i spesifikke situasjoner (Lave & Wenger, 2003). Situert referer til en persons gitte lokalisasjon. Læring beskrives som varig endring i atferd eller kapasitet (Illeris, 2012). Læring er noe som kommer fra praksis eller andre former for erfaring (Illeris, 2012). Læring kan vise til et utbytte, en prosess eller en funksjonsendring. Læring som endring i atferd eller kapasitet kan skje bevisst eller ubevisst, formelt eller uformelt. Læring kan involvere og skaffe til veie ny informasjon, skape nye holdninger, forståelser, eller verdier (Illeris, 2012). Læring eller utvikling kan foregå gjennom hele livet. Læring blir gjerne en konsekvens av en handling, og dessuten medvirker både konteksten og kulturen som læringen skjer i (Lave & Wenger, 2003). I situert læring stuper den uerfarne lærlingen inn i arbeidet som byr seg, og kunnskapen tilegnes i helt naturlige situasjoner, hvor den blir forankret i både kultur og omgivelser. Situert læring skiller ikke læreprosessen og situasjonen hvor læringen foregår (Lave & Wenger, 2003). Kunnskap gjennom situert læring er ikke innhentet og senere konvertert til andre situasjoner, men er en del av hele deltakelsesprosessen i den spesielle situasjonen (Merriam et al., 2007). I Den Norske Frimurerorden skjer situert læring gjennom blant annet å gå grader. Å gå grader beskrives

som en læreprosess som skal gi påfyll på mange områder i livet (Den Norske Frimurerorden, 2017). Merriam et al. (2007) hevder at et situert syn på utvikling av kunnskap og ferdigheter, skjer gjennom deltakelse i hverdagslivet, som en uformell læring.

Det kan være nødvendig å samhandle med det øvrige samfunnet, og både *kulturelle verktøy* og selve aktiviteten kan være av betydning for at situert læring skal finne sted. Et kulturelt verktøy gjør at mennesker kan kommunisere, tenke og løse problemer og produsere kunnskap for eksempel kan notatblokk være et kulturelt verktøy for studentens oppgaveløsning eller et bilde kan være kulturelt verktøy for kunnskapsformidling for læreren (Woolfolk, 2004). Den Norske Frimurerorden beskriver at de støtter seg til kulturelle verktøy som eldgamle ritualer, symboler og allegorier for å formidle budskapet i sin ideologi (Den Norske Frimurerorden, 2017). I tillegg til symboler og allegorier som Den Norske Frimurerorden synes å benytte, kan språket være et hensiktsmessig kulturelt verktøy for å uttrykke tanker, stille spørsmål, lytte og samhandle (Bakhtin, 1996). Språket hjelper til med å danne kognitive kategorier og begreper (Woolfolk, 2004). Språket bidrar til å skape umiddelbar sammenheng mellom fortid, nåtid og fremtid. Gjennom språklig samhandling skapes mening og forståelse (Bakhtin, 1996). Samtidig kan ulike kulturer ofte utvikler ulike språkverktøy (Bakhtin, 1996). Frimurernes kulturelle språkverktøy illustrerer hvordan medlemmene samhandler, og gjennom kulturene de bærer med seg fra erfaringer av et levd liv. Frimurernes kulturelle språkverktøy kan være annerledes i frimurerorden enn det medlemmene for eksempel benytter hjemme sammen med familien sin, og blir på denne måten bundet til konteksten Den Norske Frimurerorden bringer de inn i.

Språket er ikke et middel for utvikling av ferdigheter, men selve grunnvilkåret for at utvikling av kunnskap og ferdigheter skal skje (Bakhtin, 1996). Ifølge Dysthe (2001) fører språket og dialogen kunnskap, kultur og argumenter videre. Gjennom dialog tar mennesker del i hverandres forståelse av omverden (Dysthe, 2001).

Filosofen Sokrates var den som første ble kjent for dialogens virkning (Svare, 1996). Sokrates pleide å gå til torget i Athen og snakke med folk, her stilte han spørsmål, for å få folk til å tenke selv. Gjennom samtalen startet Sokrates en dialog mellom to eller flere, for å vinne innsikt (Svare, 1996). Det å skape den gode og levende samtalen ble Sokrates mest kjente filosofi. Sokrates fant det hensiktsmessig at folk skulle stille kritiske spørsmål, og ikke bare godta vedtatte sannheter. Gjennom kritiske spørsmål skulle det fortsettes å stille spørsmål for å holde samtalen i gang, på denne måten mente Sokrates at menneskene skulle lære seg selv

bedre å kjenne og få innsikt i livet, og på den måten bli lykkeligere (Svare, 1996). Sokrates var på denne måten opptatt av sosialt felleskap.

På samme måte kan det i vår tid belyse hvordan ferdigheter utvikles gjennom dialog i sosiale felleskap som for eksempel Den Norske Frimurerorden. Gjennom samhandling i fellesskap kan det utvikles kognitive redskaper, ideer, teorier og begreper, som omgjøres til sine egne gjennom sitt personlige strev for å finne en målsetting med det som oppleves (Dysthe, 2001).

Ikke all kunnskap kommer til uttrykk gjennom språket (Illeris, 2013). Illeris (2013) beskriver at situert læringen kan ligge innkapslet og til dels lagdelt i lokale kontekster, som noe som ikke automatisk blir overført fra en kontekst til en annen (Illeris, 2013). Denne innkapslede kunnskapen omtales som *taus kunnskap* (Klev & Levin, 2009). Taus kunnskap referer ikke bare til kunnskap i tradisjonell forstand, men henviser også til forestillinger om virkeligheten, verdier, holdninger, følelser og ferdigheter. Taus kunnskap dreier seg nemlig om den kunnskapen vi i stor grad har et så nært forhold til at det knapt er bevisst at den finnes. Taus kunnskap er kunnskap som er blitt en del av det sanselige, for eksempel at bakeren kan kjenne på kakedeigen når den har passe konsistens til å bli en god kake, eller når mekanikeren kan høre om det er en ulyd i en motor. Det kan oppleves verdifullt for den nyankomne i ulike fellesskap å følge med på hva den erfarne mesteren gjør, for å forstå den tause kunnskapen. Å få mulighet til observasjon av mesteren kan være hensiktsmessig for å få tak i vesentlige sider av kunnskapen som ikke blir satt ord på (Klev & Levin, 2009).

Gjennom taus kunnskap innlemmes individet i tradisjoner, og den tause kunnskapen kan bli betydningsfull for kulturell overføring (Illeris, 2012). Ifølge Klev og Levin (2009) kan taus kunnskap være utfordrende å overføre i en travel hverdag. Ofte opptrer vi som om vi tror at det vi har lært av egne erfaringer, overføres enkelt til andre gjennom å dele egne konklusjoner uten at de andre er med og høster erfaringene (Klev & Levin, 2009). Det finnes ikke to tanker som er like, den opplevde erfaringen kan være av fundamental betydning for den taus kunnskapen den enkelte besitter (Kolb, 2014).

2.2.3 Posisjon og identitet i sosiale felleskap

Sentralt i mesterlæreteorien er beskrivelsen av hvordan lærlingen endrer sin posisjon i det sosiale felleskapet. Posisjonsendring beskriver hvordan en kan bli en fullverdig deltaker av felleskapet. Gjennom deltakelse i praksisfellesskaper anvender og utvikler lærlingen sin

kompetanse. Gjennom deltakelser forandrer individet seg, og læringen og utviklingen kan uttrykkes som en transformasjon av individet (Illeris, 2012).

Lærlinger i sosiale fellesskap beskrives som uerfarne som får anledning til *legitim, perifer deltakelse* i fellesskapet (Lave & Wenger, 2003). Legitim, perifer deltakelse representerer hvordan lærlingen får være med å bruke tid på å lære det sosiale fellesskapet å kjenne, gjennom å delta, observere og imitere deltakere med lengre erfaring og større kyndighet (Grønbæk Hansen, 2000). Lærlingen får bygge seg opp et medlemskap, i praksisfellesskapet, og etter hvert som lærlingen utvikler kunnskap om fellesskapets aktivitet, kan vedkommende bli en fullverdig sentral deltaker. Et eksempel på å bygge opp et medlemskap i en ny kultur kan være å starte i en ny jobb, da vil det ofte være nødvendig med tid til å bli kjent med både kulturen og arbeidsoppgavene før nykommeren blir en fullverdig sentral deltaker i fellesskapet.

Deltakerprosessen kan ses som en bestemt type *deltakerbane*, det vil si en bevegelse i en retning, for å trenge dypere inn i noe, som en læringsbane, som fører til at personen får en annen forståelse av sin egen sosiale posisjon (Grønbæk Hansen, 2000). En lærling starter med enkle oppgaver, for så å avansere etterhvert som en er klar for nye oppgaver og utfordringer. Hvis oppgavene ikke endres blir lærlingen fast i de enkle oppstartsoppgavene, og deltakerbanen eller læringsbanen stopper opp. Eksempel på deltakerbane kan være frisørlærlingen som starter med å koste gulvet i salongen, etter hvert endres oppgavene til å vaske og klippe hår. Hvis lærlingen ikke avanserer oppgavene, blir vedkommende stående fast med oppstartsopgaven, å koste gulvet. For å utvikle sin kunnskap er det betydningsfullt å få mer ansvarsfulle og komplekse oppgaver (Grønbæk Hansen, 2000). En deltakerbane kan gi et bilde på hvordan lærlingen kan vandre på ulike stier i læringslandskapet, hvor noen lærlinger raskt finner frem til målet, mens andre gjerne går flere side spor og trenger lengre tid før de er fremme (Kvale & Nielsen, 1999). Deltakerbane kan belyse hvordan en frimurer først starter langt ute i deltakerbanen, som legitim perifer deltaker. Etter hvert som frimurere får delta på ulike aktiviteter og får lære fellesskapet nærmere å kjenne, beveger vedkommende seg innover i deltakerbanen. Frimurere blir på denne måten en mer fullverdig sentral deltaker. Fullverdig sentral deltaker beskriver hva man kan bli, altså det man ennå ikke er. Gjennom deltakelser utvikler nyankomne frimurere gradvis mer kunnskap om fellesskapets normer, kulturen og miljøet. Vedkommende inntar først en perifer posisjon som henviser til et begrenset ansvar og forventning om deltakelse. Etter hvert som den nyankomne lærer fellesskapet og kulturen og kjenne, blir vedkommende en mer sentral deltaker. Begrepet

legitim beskriver aksepten eller forståelsen blant de andre i felleskapet (Lave & Wenger, 2003). Et nytt medlem trenger tid til å utvikle seg å bli kjent med det nye miljøet (Lave & Wenger, 2003). Gjennom regelmessig samhandling lærer medlemmene stadig hvordan en kan forbedre seg. Alle er vi på en eller annen måte deltaker i ulike praksisfellesskap. I noen fellesskap er man en sentral deltaker, mens i andre fellesskap er man en mer perifer deltaker. Knowles (2012) fremhever betydningen av deltakelse og medvirkning som vesentlige elementer, når det legges til rette for gode utviklingsmuligheter. Gjennom deltakelse og medvirkning utvikles et repertoar av ulike erfaringer som det gjennom et levd liv bringes med til ulike læringslandskaper, som for eksempel Den Norske Frimurerorden (Knowles, 2012). Frimurerne ivaretar sitt læringslandskap med blant annet med å skape den gode stemningen på loge møtene, og beskriver en ambisjon om at den enkelte forplikter å bringe noe godt og positivt til broderkjeden (Den Norske Frimurerorden, 2017).

Gjennom deltakelse i sosiale fellesskap endres ikke bare en persons posisjon i felleskapet, også sin egen historie på hvem man er endres. *Identitet* er en kombinasjon av hvordan vi ser på oss selv og hvordan andre oppfatter oss (Wenger, 2004). Identitetsendring er en betegnelse som beskriver hvordan ny kunnskap og ferdighetsutvikling transformerer en person, og skaper personlige historier om opphav i forbindelser med å leve i fellesskap (Illeris, 2012). Identitetsbegrepet skiller mellom personlig og sosial identitet. Personlig identiteten refererer til den opplevelsen en person har av seg selv, den uttrykker det unike ved individet (Wenger, 2004). Den sosiale identiteten antyder noe om hvem personen er ut ifra hvilke fellesskap personen tilhører (Wenger, 2004). Identitetsbegrepet tjener som en akse mellom det sosiale og det personlige, på denne måten kan det beskrives i forhold til hverandre (Wenger, 2004). Det kan for eksempel være en sosial identitet å være medlem av Den Norske Frimurerorden, det beskriver hvem personen er ut ifra hvilken gruppe individet tilhører. Personlig identitet kan beskrives gjennom å være frimurer, det antyder noe om hvordan personen ser seg selv. Identiteter kan uttrykkes gjennom langvarige, levende relasjoner mellom personer og deres plassering og deltakelse i sosiale fellesskap.

Praksisfellesskap er som tidligere beskrevet en sosial utvikling, som innbefatter fellesskap og praksis som skaper både mening og identitet (Wenger, 2004). For eksempel det å utdanne seg til en yrkestittel kan være en del av ens personlig identitet, begrepet definerer hvem vi er ut fra et læringsforløp. Identiteten til lærlingen og mesteren i praksisfellesskap som Den Norske Frimurerorden, knyttes til deres deltakerbane i felleskapet (Woolfolk, 2004). Det vil si at

identitet, innsikt og sosialt medlemskap forutsetter hverandre, og identitet kan henge sammen med å være medlem i et fellesskap (Wenger, 2004). Det kan som nevnt være en identitet å være frimurer, eller innad i frimureriet kan det å være svenn gi en annen identitet enn det å være mester. Identitet definerer hvem personen er ut ifra hvor man har vært og hvor man er på vei (Lave & Wenger, 2003). Identitet beskriver både det kjente og det ukjente. Noen identiteter kan ha sentrale betydninger for oss, mens andre kan være mer tilfeldige. Alle former for deltakelse bidrar gjerne, uansett karakter, på en eller annen måte til å forme hvordan vår identitet skapes (Lave & Wenger, 2003). Det å være medlem i Den Norske Frimurerorden er kun en del av identiteten til frimurerne.

2.3 Medlemmers erfaring som ressurs i et læringslandskap.

I den tradisjonelle mesterlæren vandret svennene omkring, og søkte etter kunnskap der den fantes, ofte på tvers av landegrenser (Kvale & Nielsen, 1999). Gjennom slike vandringer fikk svennene sammenligningsgrunnlag, og kunne stille spørsmål til den kunnskapen de observerte, og erfaringene de fikk gjennom praksistrening. Erfaringen i seg selv ga ingen ny viten eller lærdom, men gjennom *observasjon* og *refleksjon* fikk lærlingene mulighet for å skape mening av erfaringene, og en mulighet til å omforme disse for å utvikle egne ferdigheter (Kolb, 2014).

Observasjonslæring kan være en effektiv form for læring (Merriam et al., 2007). Læring gjennom observasjon foregår ved å observere andres handlinger, deres adferd, strategier, oppfatninger og ferdigheter. Det læres også om nytteverdi i form av konsekvenser og hensiktsmessighet ved å observere en handling (Merriam et al., 2007). Eksempel på observasjonslæring kan være når det skal utføres en aktivitet for første gang som for eksempel å stå slalåm. En praksis utøvd av dyktige slalåmkjørere kan være hensiktsmessig å observere før en selv skal prøve. Å observere andre kan tjene som inspirasjon og som et mål å strekke seg etter samtidig som en får sett øvelsen i praksis.

Læring gjennom refleksjon kan forstås som å speile eller se tilbake på hendelser (Illeris, 2012). Refleksjon berører tankene som oppstår etter en handling, det er ettertanken, med formål å vinne ny innsikt og utvikle personlig kunnskap (Schön, 2000). Hvis en ikke reflekterer vil gjerne de samme handlingene gjentas igjen og igjen uten noen form for utvikling. Refleksjonen er det motsatt av rutinen (Schön, 2000). Schön (2000) poengterer at

gjennom å reflektere, gransker og kritiseres hendelser. Refleksjon finner sted etter handlingen og er en bearbeidelse av den utførte praksisen (Schön, 2000).

Schön (2000) skiller mellom *refleksjon i handling* og *refleksjon over handling*. Refleksjon i handling beskrives som individuelle spontane og i liten grad språklig uttalte handlinger, som skjer i møte med en situasjon som gir et resultat. Refleksjon i handling kan for eksempel komme til uttrykk gjennom helsepersonell som handler under en kritisk hendelse som for eksempel en hjertestans, hvor ting må skje raskt. Å reflektere i handling dreier seg om å tenke over hva en gjør mens en gjør det (Schön, 2000). Refleksjon over handling kan dreie seg om å ha en plan for handlingen, for så å se tilbake på hendelsen i ettertid (Schön, 2000).

Refleksjon kan føre til nye perspektiver som igjen kan føre til endret praksis (Schön, 2000). For å utvikle god praksiskunnskap både hos seg selv og andre, kan det benyttes *kritisk refleksjon* over den utførte handlingen (Tøsse, 2011). Kritisk refleksjon er på mange måter likt med refleksjon, men praksisteorien blir skapt i sosiale fellesskap, der det skjer en utveksling av synspunkter om den opplevde virkeligheten (Schön, 2000). Når tilstrekkelig mange deler oppfatninger om det samme fenomenet, blir kunnskapen institusjonalisert. Schön (2000) legger vekt på at kritisk refleksjon bidrar til å forstå hvorfor noe fungerer, og hvorfor andre ting ikke fungerer. Ifølge (Schön, 2000) kan kritisk refleksjon være anvendelig for å endre uhensiktsmessig praksis. Kritisk refleksjon innebærer også en oppfatning om at det er mange former for kunnskap (Schön, 2000). Det kan være mange måter å forstå en situasjon på. En del av den kritiske refleksjonen blir å få fram alternative måter å begripe situasjonen på (Schön, 2000).

Schön (2000) viser til at kunnskap utvikles ved hjelp av mestring og læring gjennom samhandling i sosiale fellesskap. En god praktiker er en som hele tiden reflekterer over oppgaven som utføres. Det mest betydningsfulle blir å lære av egne erfaringer, ved å benytte kritisk refleksjon for å finne den beste praksisen (Schön, 2000). Et argument Schön (2000) peker på, for at utvikling skal skje, er overraskelsen over at noe ikke gikk som planlagt, og en overraskes av noe en ikke hadde forutsett. I overraskelser ligger muligheter for kunnskapsutvikling, forutsatt at en benytter overraskelsen som en mental drivkraft til å returnere tilbake til hendelsen (Schön, 2000). Gjennom å reflektere over hvorfor det ikke gikk som planlagt og deretter tenke ut nye handlingsmåter eller løsninger. På denne måten kan både enkelt medlemmer og sosiale fellesskap som Den Norske Frimurerorden utvikle betydningsfull ny kunnskap gjennom erfaringer.

Utvikling gjennom refleksjon over handlinger kan på mange måter være sosial, i den forstand at den sosiale konteksten blir betydningsfull for utvikling av ny viten. Den rollen andre personer som familie, venner og arbeidskollegaer spiller gjennom prosessen går ut på å gi stimulans og oppmuntring for individuell oppbygging av kunnskap og ferdigheter (Woolfolk, 2004). Samhandling med andre kan være avgjørende både for hvilken kunnskap som utvikles, og hvordan utviklingen finner sted i praksis (Illeris, 2013). En grunnleggende forutsetning for å utvikle kunnskap og ferdigheter, er at det legges til rette for møteplasser, poengterer Klev og Levin (2009). Møteplasser bidrar til å skape muligheter for dialog mellom aktørene, for at det skal kunne utvikles nye og bedre forståelses rammer, som igjen kan åpne for muligheter til utprøving av nye handlingsmønstre, eller skape bevissthet gjennom refleksjon over erfaringene. Et omsorgsfullt miljø for utvikling av kunnskap og ferdigheter er et miljø, med stor grad av tillit, god tilgang til hjelp, lite fordømmelse og mye mot (Nonaka & Takeuchi, 1995). Det å skape et omsorgsmiljø og gode møteplasser passer inn som et bilde på Den Norske Frimurerordens ambisjon om å at medlemmene forpliktes til å bringe noe godt inn i broderkjeden, ved å både gi og få støtte av hverandre.

Utvikling gjennom erfaring kan også ha en personlig side, fordi den krever personlig engasjement (Wenger, 2004). Den krever at hele mennesket med både tanker og følelser er involvert i prosessen. Mange ganger kan erfaringslæring komme fra et motiv om å oppdage noe nytt eller til å forbedre seg (Klev & Levin, 2009). På samme måte kan frimurere være personlig engasjert gjennom nysgjerrighet eller nye oppdagelser eller en målsetting om forbedring.

2.4 Rammer for deltakelse og utvikling i sosiale felleskap

I uformelle læringsarenaer som Den Norske Frimurerorden, er sosialt felleskap en ramme for deltakelse og utvikling av kunnskap og ferdigheter. Dysthe (2001) beskriver at utvikling av ny viten er forankret i de omgivelsene hvor kunnskapsutviklingen finner sted. Gjennom samhandlingen og samspill med omgivelsene, blir interaksjon og samarbeid sett på som helt avgjørende for utvikling (Dysthe, 2001). Samhandling betraktes som hensiktsmessig fordi en stor del av vår utvikling av kunnskap og ferdigheter, skjer i sosiale felleskap og derfor kan det være hensiktsmessig å delta i samspill med andre mennesker. Individet utvikler blant annet kunnskap gjennom om å observere, beskrive og handle i samfunnet med de rammene omgivelsene setter for det. Kunnskap og ferdigheter distribueres mellom mennesker innenfor

fellesskap som Den Norske Frimurerorden ved å ha ulike perspektiv og ulike egenskaper som alle er nødvendige for en helhetsforståelse. Fordi kunnskapen er fordelt mellom medlemmene, vil utviklingen være sosialbettinget (Wenger, 2000). Det kan være naturlig å tenke at det er medlemmene med høyest grad, som er de med mest kunnskap om fellesskapet. På denne måten kan de erfarne mesterne sørge for at uerfarne lærlinger får kunnskap som til å forstå konseptet for å bli fullverdige deltakere.

3. Metode

I denne delen av oppgaven gjøres det rede for valg i prosessen. Bakgrunn for metodevalg, datainnsamling og analyse beskrives. I tillegg vurderes studiets kvalitet og etiske betraktninger.

3.1 Valg av metode

I denne delen formidles måten det har blitt jobbet på så transparente som mulig. For å undersøke hvordan medlemmer opplever Den Norske Frimurerorden som sosialt fellesskapet, er det valgt en kvalitativ tilnærming. Kvalitativ metode er egnet for å få en dypere innsikt og forståelse, når det er snakk om å utforske meningsinnhold i sosiale fenomener (Karlsdóttir, 2011). Kvalitativ metode er egnet når det søkes etter å forstå menneskelig mening (Karlsdóttir, 2011). Fokus er å beskrive karaktertrekk og egenskaper, for å få frem erfaringer, opplevelser, tanker, forventinger, motiver og holdninger.

Som forsker er en interessert i en begrenset del av deltakernes liv og virkelighet, for å forstå sosiale fenomener (Thagaard, 2013). Kvalitativ metode handler om at forskeren forsøker å studere ting i deres naturlige setting, der forskeren forsøker å forstå eller tolke fenomener ut fra forskningsdeltakernes perspektiv eller oppfatning av virkeligheten (Ryen, 2002). Det finnes mange ulike virkeligheter, og kvalitativ forskning kan gi noen svar, men ikke svaret (Nilssen, 2012). Ingenting er statisk, siden samfunnet er i stadig endring, kan heller ikke vår bevissthet betraktes som statisk eller en fastlåst enhet som kan beskrives en gang for alle (Karlsdóttir, 2011). Kunnskapen blir konstruert i møtet mellom forskeren og forskningsdeltakerne, som følge av dette kan relasjonene mellom disse bli betydningsfulle for resultatet (Dalland, 2012). Resultatet er ikke noe som finnes og kan beskrives uavhengig av den samhandlingen som skjer mellom deltakerne.

Ved å benytte kvalitativ forskning er jeg som forsker, ifølge Dalland (2012), delaktig i forskerprosessen gjennom min forforståelse, mitt teoretiske ståsted og gjennom min nærhet til deltakerne i studiet. I tillegg er jeg delaktig gjennom at det er jeg som forsker som har valgt problemstilling, metode og plukket ut hvem som skal delta i studiet. Siden Den Norske Frimurerorden er opptatt av at ritualene skal være ukjent for den som skal oppleve de, ble det naturlig å velge intervju som metode. Intervju gir deltakerne i stor grad mulighet til selv å velge hvilken informasjon de ønsker å dele. Som forsker er det jeg som har produsert

spørsmålene til intervjuene, det er jeg som trekker konklusjonene og formidler resultatene videre. Min forsker rollen kan gjennom denne prosessen ha påvirkning av studiet.

Intervju er en slags samtale, hvor noen stiller spørsmål og andre svarer. Intervju som forskningsmetode skiller seg fra ordinære samtaler ved at det har en viss struktur, hvor forskerens hensikt er å finne frem til dypere meninger og sannheter i det deltakerne fremstiller, og intervjuet blir et forskningsverktøy (Ryen, 2002). Et intervju kan være et hensiktsmessig hjelpemiddel for forskeren til å undersøke og plassere sosiale og kulturelle enheter i en større sammenheng (Ryen, 2002). Det kvalitative forskningsintervjuet har samtidig noen begrensninger som metodisk tilnærming. Dingwall (1997) fremhever for eksempel at et intervju kan være en stressende situasjon hvor deltakeren kan føle usikkerhet for hva intervjueren ønsker å høre, og på den måten prøve å rette seg etter hva de tror forskeren forventer til svar, til forskjell fra å fortelle fra hva vedkommende først assosierer med intervju spørsmålene. Jeg opplevde blant annet at en deltaker undret seg over om de andre deltakernes svar var i overenstemmelse med det vedkommende fortalte.

En intervju setting vil ikke være naturlig, i den forstand at det er et møte som er konstruert, med det formålet at forskeren forsøker å få tak i kunnskap om fenomen eller opplevelser som deltakerne besitter (Dingwall, 1997:59). Ryen (2002) påpeker at deltakernes perspektiv på denne kunnskapen kan endre seg når vedkommende blir tatt ut av situasjonen hvor kunnskapen blir konstruert. Det å bli plassert i en intervju setting der kunnskapen skal bli presentert med en beskrivelse til fordel fra å komme til uttrykk i sitt naturlige miljø, kan bli beskrevet på en annen måte enn hvordan deltakerens faktiske opplevelse er.

For frimurerne som deltok i undersøkelsen, betyr det at intervjuene som foregikk utenfor deres losje, kan bidra til å påvirke hvordan de forteller om sine opplevelser i losjen. Gjennom muntlig tale kan deltakerne uttrykke seg på en annen måte enn deres faktiske opplevelser i Den Norske Frimurerorden.

Hovedhensikten med å bruke intervju er oppnå tilgang til handlinger og hendelser som sees som relevante for oppgavens problemstilling (Ryen, 2002). Intervju har en analytisk tilnærming, hvor intervjuene skal analyseres og tolkes. Det er hensiktsmessig for studiet å finne deltakere som kan tilføre forskningen et rikt datamateriale, helst noen en tror sitter inne med mye informasjon, og som har noe å bidra med (Ryen, 2002). I denne undersøkelsen er det valgt tre deltakere til studiet. Den ene deltakeren har vært medlem av Den Norske Frimurerorden i 6 år. De to andre deltakerne har vært medlem i henholdsvis 13 og 14 år.

I forskningsprosessen benyttes *fenomenologi*, som er læren om hvordan bestemte fenomener oppleves av mennesker, og hvordan det kan skapes en større innsikt om et tema ved å se nærmere på enkeltindividers erfaringer (Ryen, 2002). Et fenomen er en fremtoning, det som viser seg eller kommer til syne, beskriver Dalland (2012). Oppmerksomheten rettes mot verden slik den erfares av subjektet. Å søke innsikt gjennom intervju for å få svar på oppgavens problemstilling er i tråd med et fenomenologisk perspektiv. Oppgaven har også forankring i *hermeneutikken*. Hermeneutikk betyr fortolkningslære, fortolkning handler om å forsøke å finne frem til meningen i noe (Dalland, 2012). Et grunnleggende prinsipp i hermeneutikken er å forstå delene ut fra helheten og helheten ut fra delene. I denne oppgaven er det blitt tolket en forståelse av, hvordan medlemmer opplever Den Norske Frimurerorden som sosialt felleskap. Hver gang en forstår en del av det som tolkes, påvirker det forståelsen av helheten (Dalland, 2012). Den nye helhetsforståelsen setter delen, eller delene, i et nytt lys og kan gi en ny forståelse av enkelt delene, som igjen påvirker helhetsforståelsen (Dalland, 2012). I denne oppgaven har jeg gått frem og tilbake mange ganger i materialet og stadig nye perspektiver har dukket opp. Hermeneutikken gir grunnlag for hvordan både spørsmål blir stilt til materialet, og hvordan datamaterialet tolkes (Dalland, 2012). Det vitenskapsteoretiske ståstedet for denne oppgaven baserer seg på fenomenologi, hermeneutikk og det teoretiske rammeverket for studiet.

3.2 Deltakerne i undersøkelsen

I kvalitativ forskning er det hensiktsmessig med deltakere som kan bidra til mest mulig relevant informasjon om det fenomenet som ønskes å undersøke. (Thagaard, 2013). Dalland (2012) beskriver forskerens rolle som å være sakkyndig, mens deltakerne er spesialist på sin egen virkelighet. For å finne disse spesialistene, ble det gjort et *strategisk valg* av deltakere. Strategisk valg vil si at det velges deltakere som er interessante for oppgavens problemstilling og undersøkelsens teoretiske perspektiv (Dalland, 2012). Strategisk valgte deltakere innebærer at deltakerne har bestemte kunnskaper og erfaringer (Dalland, 2012). Siden formålet var å få informasjon om medlemmer i Den Norske Frimurerorden, ble det nødvendig å finne noen som var medlem av denne organisasjonen. Deltakerne ble innhentet via *snøballmetoden*. Snøballmetoden vil si å benytte eget sosialt nettverk for å finne deltakere (Jacobsen, 2015). Jeg startet med å ta kontakt med noen i mitt eget nettverk som hadde forbindelser inn i Den Norske Frimurerorden, deretter fikk jeg anbefalinger om andre aktuelle

medlemmer som kunne kontaktes. Når det gjelder antall intervjuer bør det ifølge Dalland (2012), ikke være for stort antall personer som skal intervjues, fordi det siktes mot å gå i dybden. Ryen (2002) beskriver også at det ikke er antall intervjuer som er avgjørende, men den informasjonen en får. For å finne den betydningsfulle informasjonen må skapes gode samtaler, da kan alt fra en til tre personer gi tilstrekkelig informasjon om et valgt tema som skal belyses (Ryen, 2002). Det anbefales å starte med et lite antall og heller øke på hvis informasjonen blir for spinkel (Dalland, 2012). Jeg valgte å intervju tre personer, og vurderte at antallet intervjuer ga nok informasjon til å besvare oppgavens problemstilling.

3.3 Datainnsamling

Ifølge Karlsdóttir (2011) er det kvalitative forskningsintervjuet en måte å få frem intervjupersonens erfaringer og forståelse av verden. For at intervjuene skal gi mest mulig informasjon i forhold til problemstillingen, kreves det nøye planlegging (Ryen, 2002). Som ledd i forberedelsene ble det utarbeidet en intervjuguide (vedlegg 2) som fungerte som en huskeliste, og sørget for at alle intervjuene fikk dekket de samme temaene. Intervjuguiden opplevdes betydningsfull for å fokusere på helheten, og var samtidig orientert mot detaljer i frimurerens beretninger. Intervjuene var *semi-strukturerte*, ved at jeg som intervjuer hadde utarbeidet noen hovedspørsmål om de tema som var hensiktsmessig å belyse (Ryen, 2002). Spørsmålene og temaene var relatert rundt frimurerens opplevelse av sosialt felleskap i Den Norske Frimurerordenen, og omhandlet både fortid, nåtid og fremtid. Intervjuet var også relatert til det teoretiske rammeverket som lå til grunn for undersøkelsen og for påfølgende analyse.

Intervjuene ble startet med å be deltakerne fortelle om hvordan de ble medlem av Den Norske Frimurerorden, som en form for oppvarming, og for å få de til å fortelle om tanker de hadde om frimureriet før de ble medlem. Deretter fortsatte intervjuene med spørsmål som i større grad inviterte til refleksjon og fyldige svar. For å oppnå slike typer svar, var jeg bevisst på ikke å forstyrre eller «legge ord i munnen» på deltakerne. En av strategiene var å unngå å ta ordet selv om det ble stille en liten stund. Denne strategien mener jeg fungerte greit, fordi det oppmuntret deltakerne til å fortsette å snakke, og dermed komme med fyldigere svar og flere refleksjoner omkring det de allerede hadde omtalt. Det ble tatt utgangspunkt i det deltakerne fortalte, og jeg kom med oppfølgingsspørsmål ved å bruke deres allerede brukte glossar i stedet for mitt eget. For eksempel når en av deltakerne uttrykte at personer fra hans

vennekrets ikke passet inn som frimurere, ba jeg deltakeren fortelle om hvilke personer vedkommende mener ikke passer inn i frimureriet. I tillegg var jeg nøye på å vise interesse for det som ble sagt, og gi oppmuntrende kommentarer som ja, aha, hm, akkurat, eller respons i form av nikk eller smil. Gjennom å vise interesse bidro jeg til å vise deltakerne hva jeg ønsket mer informasjon om. Hvilke spørsmål deltakerne ble stilt, varierte mellom de ulike intervjuene. Den tematiske guiden ble brukt som huskeliste for hvilke temaer som ble tatt opp. Helt til slutt i hvert intervju fikk deltakerne spørsmål om det var noe de hadde lyst til å tilføye, og om det var noe de ikke hadde blitt spurt om som de mente burde komme med i intervjuet. På det siste spørsmålet var det kun én av deltakerne som hadde noe å tilføye. Deltakeren kom da med relevante opplysninger om både symbolbruk og opplevelser, vedkommende ga uttrykk for at disse opplysningene var tanker som hadde kommet mens vi pratet, og at vedkommende tidligere ikke hadde vært så bevisst disse tankene.

Å følge opp deltakernes svar og innspill hadde prioritet framfor å følge intervjuguiden kronologisk. Ingen av intervjusituasjonene ble like, fordi deltakerne responderte på ulike måter. To av deltakerne var veldig lette å få i tale og de snakket mye til hvert spørsmål. En av deltakerne utmerket seg med å ikke ha like utfyllende svar, dette kan skyldes at vedkommende hadde vært medlem langt færre år enn de andre, og derfor ikke hadde så mye informasjon å gi. Det var mer krevende å holde samtalen i gang i sistnevnte tilfelle, og intervjusituasjonen ble gjerne noe kortere enn når deltakerne ga lange og utfyllende svar. Der deltakerne pratet mye, var det også lettere å stille oppfølgingsspørsmål, og det bidro til å få frem betydelig mer informasjon. Intervjuene der deltakerne pratet mye ble bedre, i den forstand at jeg i analysearbeidet fant flere betydningsfulle innspill og refleksjoner enn der deltakeren svarte kort på spørsmålene. Det har ført til at noen av deltakerne er blitt mer referert til enn andre i analysedelen.

Ledende spørsmål kan forringe intervjuets kvalitet ved at intervjueren legger ordene i munnen på deltakeren (Ryen, 2002). For å unngå ledende spørsmål ble det valgt å ha ganske åpne spørsmålsformuleringer som: Hvordan vil du beskrive betydningen av det å gå gradene i frimureriet? Det ble lagt vekt på å få deltakerne til å beskrive og forklare egne opplevelser. Etter hvert intervju ble det noterte ned tanker jeg hadde fått underveis i intervjuet.

3.4 Transkribering

Å transkribere betyr å gjøre talespråk om til skriftspråk (Ryen, 2002). Alle intervjuene ble tatt opp på en digitalisert opptaker med god kvalitet, og det gjorde transkripsjonsarbeidet enkelt å jobbe med. Både fordi lyd kvaliteten var god, og fordi det var enkelt å spole frem og tilbake. Intervjuene ble i utgangspunktet transkribert ordrett, det vil si at alle pauser, alle uttrykk som eh, hm og mer muntlige mellom-ord som ,også, ikke sant, og liksom ble tatt med. I ettertid ble slike ord redigert bort for å gjøre avskriften mer leservennlig og tilgjengelig for analyse. Den transkriberte teksten ble skrevet på bokmål og dialektord ble utelatt. Ved å omgjøre muntlig kommunikasjon til en tekst, er det en fare for å miste eller feiltolke informasjon under transkriberingen, en mister også tonefall, mimikk, gester osv. (Nilssen, 2012). De fleste transkripsjoner fanger bare det verbale språket og ikke konteksten (Ryen, 2002). Den transkriberte teksten er tilpasset skriftspråket ved at punktum er satt mer enn det som er vanlig i muntlig tale. Jeg har transkribert teksten selv, og gjennom arbeidet med å lytte og skrive, kom en del tanker underveis som ble skrevet ned og brukt inn mot analysen. Gjennom å transkribere selv, ble jeg godt kjent med datamaterialet. Det ble valgt å transkribere hvert intervju før nye opptak ble gjort, gjennom transkriberingsarbeidet ble det lyttet, både på min egen rolle som intervjuer og på hvordan deltakerne besvarte spørsmålene, noe som ga meg en mulighet til å forbedre måten jeg stilte spørsmål på til neste intervju.

3.5 Forforståelsen og forskerrollen

Intervju kan betraktes som en sosial interaksjon mellom forskeren og studiets deltakere (Thagaard 2013:103). I mitt tilfelle som forsker på medlemmer i Den Norske Frimurerorden mente jeg selv at jeg hadde lite kunnskap om valgt tema. Til tross for liten forforståelse om forskningsfeltet startes det sjelden med blanke ark, en viss oppfatning må det tas høyde for at alle mennesker møter verden med, enhver innehar kunnskap og oppfatninger om virkeligheten, som svært ofte er ubevisst, denne kunnskapen benyttes til å tolke det som skjer rundt oss (Johannessen, Christoffersen & Tuft, 2010). Jeg var bevisst på at jeg hadde noen tanker om at organisasjonen var et lukket og mystisk fellesskap, bestående av en gruppe menn. Et sentralt spørsmål blir hvilken betydning slike tanker har for intervjusituasjonen, tolkningen og forskningsresultatene. Som forsker prøvde jeg å være bevisst min forforståelse, og ha et mest mulig åpent sinn, for i størst mulig grad la deltakernes informasjon komme frem

i studiet. Jeg mener det kan være en styrke inn i studiet at jeg ikke hadde mye forforståelse om feltet jeg skulle studere. Med bakgrunn i at jeg hadde lite forforståelse blir ikke funnene i analysen særlig preget av egne fordommer og forkunnskap om feltet. Jeg la vekt på å fortelle deltakerne at jeg hadde lite forkunnskap om temaet, og ba de fortelle så utdypende som mulig. Samtidig kan det være en svakhet å ha lite forkunnskap om det en skal forske på. Jeg kan ha gått glipp av betydningsfull informasjon, som jeg ikke fanget opp på grunn av liten forståelse og kunnskap om forskningsfeltet.

Innsamlet informasjon siles gjennom et filter av mine forhåndsoppfatninger, om hva jeg synes er interessant å lete etter. På denne måten må det tas høyde for at mine forforståelser kan ha påvirket prosessen. Gjennom prosessen med intervju og transskripsjon har jeg lært mye om meg selv som forsker, jeg har opplevd vekst gjennom kontakt med deltakerne, hvor jeg stilte spørsmål og lyttet til deres historier, og det kan i den sammenheng antas at de siste intervjuene og transkripsjonene ga et bedre materiale enn det første intervjuet.

3.6 Analyse av intervju

I en hermeneutisk tolkning vil det kunne stilles ulike spørsmål til samme tekst og få frem ulike svar. Det gir mulighet til å få flere mulige tolkninger og det kan løfte frem momenter som kan være skjult hvis man bare ser på materialet ut fra sin egen forforståelse. Det er i analyse og drøftingsdelen gjengitt forskningsdeltakernes egne personlige sannheter, men som forsker vil jeg være den som har tilegnet sannheten mening.

Analyseprosessen kan ses som en hermeneutisk sirkel, ved å først gå fra en noe uoversiktlig helhet, for så å plukke delene fra hverandre, for deretter å sette det sammen til en helhet igjen, men denne gangen med en større innsikt og forståelse (Karlsdóttir, 2011). Hermeneutikken vil bidra til å forstå og ikke bare forklare (Dalland, 2012). En slik tilnærming åpner for at fenomen kan tolkes på flere nivå (Karlsdóttir, 2011).

En fortolkning på første nivå kan være forskeren sin umiddelbare tolkning og forståelse i kommunikasjonen med deltakerne (Karlsdóttir, 2011). Her skrev jeg notater etter intervjuet om umiddelbare tanker jeg satt igjen med.

På neste nivå forsøker forskeren å tolke det deltakerne mener eller forstår, det vil si at en tolker deltakernes egne fortolkninger (Karlsdóttir, 2011). Etter transkribering ble intervjuene kodet, ved å tematisere det mest essensielle ut i fra oppgavens problemstilling. Forskeren

tolker med andre ord en virkelighet som alt er tolket av de som er gjenstand for forskningen (Karlsdóttir, 2011). Her ble det utledet tre kategorier som deltakeren belyste som sentrale for sin opplevelse av Den Norske Frimurerorden som sosialt felleskap. Disse kategoriene er: Rammer og ritualer, Vilkår for refleksjon og identitetsbygging gjennom felleskap. Videre ble det kommet frem til tre sentrale forhold i hver av kategoriene. Disse beskrives i detalj i kapittel 4, analyse og drøfting.

På tredje nivået knytter forskeren tolkningen til teorier som kan kaste lys over underliggende betydninger (Karlsdóttir, 2011). Her ble teori, forforståelsen og funn tolket opp mot hverandre, og denne prosessen gikk frem og tilbake mange ganger. En hermeneutisk tilnærming kan være et verdifullt utgangspunkt for tolkning, ved at tolkningen kan aneeses for å ha ulike nivåer innenfor analysen. Helheten og de ulike delene vil utgjøre ulike nivåer, og for hvert nivå av analyse vil det kunne oppnå en dypere form for forståelse. Prosessen med å bruke en hermeneutisk sirkel for å analysere gjør at materialet får stadig nye perspektiv (Karlsdóttir, 2011).

3.7 Undersøkelsens troverdighet, gyldighet og overførbarhet

I kvalitativ forskning benyttes begrepene *troverdighet*, *gyldighet* og *overførbarhet*, for å beskrive kvaliteten på studiet (Dalland, 2012).

Troverdighet innebærer at forskeren gjør rede for hvordan data utvikles, og i tillegg gjøres det rede for de relasjoner forskeren har til studiets deltakere, og hvilken betydning forskerens forforståelse har for de dataene som kommer frem.

Ifølge (Thagaard, 2013) finnes det ingen absolutt gyldighet i kvalitative studier. Det er forskeren som tolker det som blir sagt, ut fra at det er subjektive opplevelser som fortelles i samspill med andre i en gitt kontekst. Hvordan personer fremstiller seg selv i en gitt setting vil være avgjørende sammen med konteksten samspillet foregår i. Gyldighet beskriver deltakernes anledning til å svare troverdig på spørsmålene, og fortelle sannheten slik deltakerne opplever verden. I intervjuene kunne det være en utfordring for deltakerne å svare på spørsmål om hendelser som ligger flere år tilbake i tid. Det var tross alt 6, 13 og 14 år siden studiets deltakere ble medlemmer av Den Norske Frimurerorden, og første del av intervjuet gikk ut på at de skulle fortelle om hvordan de ble medlem, og hvordan de opplevde

sitt første møte. Det kan ha vært vanskelig for deltakerne å huske detaljer om opplevelser de har, som ligger flere år tilbake i tid.

Overførbarhet settes i sammenheng om tolkningene i studiet vil gjelde i andre lignende sosiale fellesskap (Thagaard, 2013). Funnene i studiet bygger på tre deltakere sine subjektive opplevelser og erfaringer av Den Norske Frimurerorden som sosialt felleskapet, og på mine fortolkninger av det de beskriver. De erfaringene som disse deltakerne har er ikke unike. Jeg vil samtidig være forsiktig med å hevde at funnene er allmenngyldige og generaliserbare, til det har studiet vært for lite i omfang. Tanken er at det som kommer frem gjennom analysen kan bidra til en bredere teoretisk forståelse ut over den konkrete undersøkelsen. For å overføre funnene fra min undersøkelse til andre sammenhenger, er det viktig ta i betraktningen at alle deltakerne poengterte at de fant stor nytte i å være medlem i Den Norske Frimurerorden og at de følte tilknytning til fellesskapet. En studie som omfatter medlemmer som ikke finner samme tilhørighet i felleskapet, ville muligens gi andre resultater. I tillegg understrekes det at kunnskap om mennesker ikke er absolutte, og vil variere i tid og rom (Thagaard, 2013).

Deltakerne i denne studien kan for eksempel ha en annen informasjon om samme undersøkelse gjentas ved en senere anledning. Kunnskapen inngår alltid i en kontekst, og det er verdifullt å ta med seg dette med tanke på studiets overførbarhet (Johannessen et al., 2010). Ved å gi leseren tilstrekkelig detaljer og informasjon kan leseren selv vurdere om forskningsresultatene kan være overførbare. En slik forståelse kan oppnås når forskeren klarer å sette funnet empiri inn i overordnede teoretiske forståelser (Thagaard, 2013). Når erfaringsnære ord fra empirien kan belyses med generelle teoretiske begrep, øker muligheten for at studien også kan være relevant i lignende sammenhenger (Thagaard, 2013).

3.8 Pålitelighet

I et intervju ligger det flere mulige feilkilder i selv kommunikasjonsprosessen (Johannessen et al., 2010). Forskerne kan aldri sikre seg at deltakerne har oppfattet spørsmålet riktig, eller om forskeren har oppfattet svaret riktig. Feil kan også oppstå under transkribering av intervjuene (Ryen, 2002). Ved eventuelle feilkilder fører det til at forskningen får en redusert pålitelighet (Johannessen et al., 2010). De ulike prosessene i studiet er blitt gjengitt for å dokumentere hvordan selve gjennomføring har forløpt. Forhold rundt forskerrollen, deltakerne og forskningsfeltet er blitt presentert, og beskrivelse av hvilke analytiske metoder som er benyttet under bearbeidingen av materialet.

I intervjufasen blir forskerens påvirkningsevne sett på i forhold til hvilke spørsmål og hvordan forskeren spør, om det for eksempel stilles ledende spørsmål eller ikke (Ryen, 2002). Min forkunnskap om frimureriet har påvirket utformingen av intervju spørsmålene, hvordan jeg gjennomførte intervjuene og hvilke oppfølgings spørsmål som ble stilt. Et tegn på min påvirkning var at jeg hadde en tendens til å fokusere mot forhold som gjelder mystikken rundt det jeg opplever frimureriet representerer.

3.9 Forskningsetikk

Etikk dreier seg om normene for riktig og god oppførsel (Johannessen et al., 2010). Etikken skal gi veiledning og grunnlag for vurdering før man handler (Dalland, 2012).

Forskningsetikk handler om valg i forhold til planlegging, gjennomføring og rapportering av forskningen (Dalland, 2012). Det handler også om å ivareta personvernet og sikre troverdigheten av resultatene (Dalland, 2012). Som forsker ble jeg avhengig av å finne deltakere som viste godvilje til å slippe meg inn i sitt liv, og som var villig til å gi av sin tid og gi meg som forsker tilgang til egne tanker og erfaringer gjennom å bli intervjuet.

I prosjektet har det derfor vært mitt ansvar som forsker å forsikre meg at deltakerne og datamaterialet som fremkommer i studiet ble behandlet med respekt, samt at det er anonymisert og håndtert konfidensielt. For mange kan det være en forutsetning for deltakelse at anonymitet er sikret (Dalland, 2012). Uten et slikt løfte kunne deltakere ha vegret seg for å delta, derfor er det helt grunnleggende at anonymiteten ivaretas. Studiet har fulgt Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD) sine retningslinjer for personvern og databehandling. Prosjektet ble meldt inn til NSD, og søknaden ble godkjent (vedlegg 3). Alt innsamlet datamaterialet er i tillegg anonymisert, slik at opplysninger ikke skal kunne knyttes til enkeltpersoner. Formålet med anonymisering er å beskytte deltakerne slik at det ikke ble mulig å gjenkjenne hvem som hadde deltatt i studiet. På denne måten hindres det at deltakerne på noen måte opplever seg utlevert. I studiet er det fremhevet at det ikke skal være mulig å finne avslørende opplysninger som for eksempel hvilken losje deltakerne tilhører, alder, yrke eller andre identifiserbare opplysninger.

På forhånd hadde jeg fått inntrykk av at det var bestemmende for frimurernes deltakelse at det ikke ble gått inn på hva som skjer i ritualene. Det ble derfor viktig å respektere at jeg ikke skulle gå inn på ritualenes innhold, og denne klausulen ble nedfelt i informasjonsskrivet (vedlegg 1). Jeg opplevde at prosjektet ble tatt positivt imot og frimurerne som ble forespurt

om å delta i studiet, opplevdes engasjerte og oppriktig interesserte i å dele sine erfaringer. Som forsker er jeg gjest i det private rom, oppførselen skal derfor være god og de etiske kodene strenge (Karlsdóttir, 2011). Etske koder ble blant annet ivaretatt gjennom å la deltakerne velge intervjusted, og legge til rette for at deltakerne følte seg bekvemme i intervjusituasjonen.

Studiens overordnede mål ble formidlet gjennom et informasjonsskriv (vedlegg 1). Informert samtykke ble fremhevet i studiet, og samtykke ble gjort muntlig, da det i denne undersøkelsen ikke var ønskelig å lagre personlige opplysninger om den enkelte deltaker. Deltakerne fikk informasjonsskriv på mail i forkant av undersøkelsen, og det ga deltakerne mulighet til å kontakte meg som forsker for spørsmål eller hvis de i ettertid skulle ønske å trekke sitt samtykke.

Etter noen dager kontaktet jeg deltakerne pr telefon og alle samtykket og signaliserte at de var villig til å delta. Deltakerne ga uttrykk for at de syntes prosjektet var spennende og virket oppriktig interessert i studiets formål. Alle uttrykte også at de hadde tanker om at det kunne være samfunnsnyttig å dele kunnskap om hvordan de opplever Den Norske Frimurerorden som sosialt fellesskap. Deltakerne virket avslappet under selve intervjuet, og praten gikk forholdsvis lett.

Forskning består i å søke etter sannhet og ny kunnskap (Johannessen et al., 2010). En hensikt med forskning er å formidle denne kunnskapen til andre. Noen ganger kan slike studier by på etiske utfordringer, det er kanskje funnet forhold som av ulike årsaker ikke er hensiktsmessig å belyse. Det ble derfor sentralt for studiet å få frem funnene på en slik måte at de ikke påfører partene noen form for ubehag.

4. Analyse og drøfting

Analysen av de empiriske undersøkelsene og drøfting av funnene presenteres sammenhengende. Bakgrunnen for dette er å tilstrebe en sammenhengende framstilling der funnene presenteres og belyses samtidig som det unngås gjentakelser.

Følgende tre kategorier presenteres og drøftes:

- Rammer og ritualer
- Vilkår for refleksjon
- Identitetsbygging gjennom fellesskap.

Kategoriene ble utledet gjennom den analytiske fremgangsmåten som er beskrevet tidligere i kapittel 3.6 (analyse av intervju). Felles for disse tre kategoriene er at de beskriver forhold som deltakerne refererer til som betydningsfulle for sin deltakelse i Den Norske Frimurerorden. Det empiriske innholdet i hver av kategoriene blir drøftet i lys av oppgavens teoretiske rammeverk, for å belyse oppgavens problemstilling: hvordan opplever medlemmer Den Norske Frimurerordenen som sosialt fellesskap?

4.1 Rammer og ritualer

Den Norske Frimurerorden legger vekt på broderskap og vennskap gjennom å skape den gode stemningen på losjemøtene (Den Norske Frimurerorden, 2017). Denne ambisjonen gjenspeiles i analysen av datamaterialet, og det er kommet frem til kategorien «rammer og ritualer». Kategorien omhandler vesentlig sider ved det deltakerne fremhever som sentrale for egne opplevelser av organisasjonen som sosialt fellesskap.

Ifølge studiets deltakere er det personen som skal oppnå graden som er hovedpersonen i ritualet. Vedkommende tituleres som recipient i frimureriet. Andre frimurere kan komme og overvære seremonien som tilskuere. Frimurerne velger selv hvor ofte og i hvilken grad de vil være tilskuere, forutsatt at graden er lik eller under sin egen grad. I tillegg til recipienten og tilskuerne er det et embetsverk og en ordførende mester for kvelden, disse deltar i den praktiske delen av seremonien. En innførende broder, fra embetsverket, møter recipienten og starter ritualet. Ordførende mester leder kveldens embetsverk og recipienten gjennom ritualet. Ordførende mester og embetsverket har ifølge deltakerne en betydningsfull oppgave med å lære seg det nedfelte ritualet fra håndboken, ritualet fremføres på et gammelt norsk språk. For

recipienten er det første gang vedkommende opplever seremonien rundt ritualen i denne aktuelle graden. Her får vedkommende helt nye opplevelser og inntrykk. For recipienten starter både ritualen og opplevelsene her.

De forhold som deltakerne fremhevet som sentrale var å skape en inntrykksfull ramme gjennom symbolikk som musikk, sang, symboler, språk, og bekledning. Som tilskuer opplevde deltakerne at de fikk utbytte i form av at de stadig utvidet sine perspektiver på nye symboler og ord, som tidligere ikke hadde blitt fanget opp eller forstått. Som recipient, fortalte deltakerne at de opplevde å bli overrasket over symbolbruken og handlingene i seremoniene rundt ritualen. Deltakerne fremhever at det ikke er rom for å modernisere ritualene. Ritualene oppleves virkningsfulle, og har en helt spesiell effekt slik de praktiseres. Ritualene stammer fra en gammel pedagogisk læremåte og har så å si vært uendret siden frimureriet ble startet. Deltakerne poengterer at det er hensiktsmessig for fellesskapet å beholde ritualene uforandret.

Gjennom funn i analysen av datamaterialet vektlegges tre sentrale forhold innen kategorien rammer og ritualer, følgende beskrives: symbolbruk, språk og kulturell overføring og deltakelser. Analysen viste at disse forholdene ble særlig fremhevet av deltakerne med tanke på betydning for hvordan de opplever Den Norske Frimurerorden som sosialt fellesskap.

4.1.1 Symbolbruk

Symbolbruken som Den Norske Frimurerorden formidler ble poengtert av deltakerne. Deltakerne beskriver at de opplever å få sterke opplevelser gjennom symbolbruken i seremoniene rundt ritualene. Symbolbruken oppleves ekstra sterkt siden innholdet er ukjent for recipienten. Deltakerne fortalte at i ritualene blir det benyttet høytidelig bekledning som dress eller gallaantrekk bestående av kjole og hvitt, samt flosshatt og hvite hansker. Videre poengterte deltakerne musikken, levende lys, taler og sang som bidrag til å gi en stemningsfull ramme på seremoniene. Selve rammen som dannes rundt ritualene synes å bidra til en positiv opplevelse for deltakerne. Kulturelle verktøy og selve aktiviteten kan være betydningsfulle for kommunikasjon, problemløsning og kunnskapsproduksjon (Woolfolk, 2004). Kulturelle verktøy som klær, musikk og levende lys bidrar til å forstå hvordan slike virkemidler lager en stemning som gir medlemmene et utbytte av handlingen. Hvor de kulturelle verktøyene etablerer en ramme for å fremme et godt fellesskap. Rammene som skapes gjennom symbolbruken, fremstilles som å være hensiktsmessig for opplevelsene til

medlemmene. I følgende sitatet beskriver deltakeren hvordan lys og antrekk skaper høytidstemning:

«En fin opplevelse egentlig, høytid, det er jo fint med levende lys. Det er mørkt, alle stiller i gallaantrekket sitt. Det er det litt høytid ved, det er annerledes enn hverdagen».

Deltakeren beskriver hvordan høytidsrammene rundt seremoniene skapes, og hvordan stemningen bidrar til å gi vedkommende en fin opplevelse. Deltakeren gjør et poeng av at opplevelsen er annerledes enn hverdagen, og det synes som annerledesheten er sentral for opplevelsen av fellesskapet. Høytidsstemning oppfattes som en nøkkel for å etablere rammer rundt et miljø som fremmer et positivt sosialt fellesskap. Å legge til rette for gode møteplasser belyses av Nonaka og Takeuchi (1995). De poengterer at et omsorgsfullt miljø for utvikling av kunnskap og ferdigheter er et miljø, der medlemmer opplever stor grad av tillit, god tilgang til hjelp, lite fordømmelse og mye mot. Tilrettelegging av utviklende miljø, belyser betydningen av rammene som skapes ved bruk av kulturelle verktøy.

Analysen viser videre at deltakerne legger vekt på å kunne delta mange ganger som tilskuere på de samme seremoniene. Stemningen og rammene oppleves som betydningsfulle hver gang medlemmene deltar. Rammevilkårene i seremoniene og den sceniske stemningen deltakerne opplever, ble fremhevet som en vesentlig årsak til at deltakerne gleder seg til å delta. En deltaker beskriver opplevelsen av høytidelige stemningen på denne måten:

«[...]det blir høytidelig, og det er på en måte derfor vi kommer dit. Det er en fest i det indre å gå i losjen og delta på møtene».

Deltakeren illustrerer i sitatet at høytidsstemningen skaper en drivkraft for deltakelser i fellesskapet. I utsagnet beskriver deltakeren, opplevelsen av: fest i det indre. En fest i det indre oppfattes som å kjenne den gode stemningen på kroppen. En utviklingsprosess krever ofte at hele mennesket med både tanker og følelser er involvert (Klev & Levin, 2009). Den gode følelsen som skapes gjennom en høytidelig og stemningsfull ramme, synes å være en drivkraft for deltakelser i fellesskapet.

Gjennom mesterlæremetaforen og situert læring belyses uformell læring i hverdagslivet (Lave & Wenger, 2003). I uformell læring foregår handlingen gjerne uten en bevisst

læringssituasjon, men fremhever betydningen av samhandling og deltakelse (Lave & Wenger, 2003). En deltaker beskriver stemningsopplevelsen på denne måten:

«Det ikke farlig i det hele tatt, men jeg har opplevd at noen opplever det som en sterk symbolikk til tider. Men tøffe folk kan fort bli skjelven, fordi det er så høytidelig og fordi, du løfter det så mye med bruk av symbolikk, musikk og høytid. En del ritualer og en del virkemidler av forskjellig art. Man blir konfrontert med seg selv, på en meget finurlig måte».

Deltakeren belyser symbolbruken i sitatet, og symbolbruken poengteres ved at den til tider gir sterke opplever. I sitatet antydes det samtidig at ikke alle medlemmene takler den sterke symbolbruken like bra. Utsagnet beskriver symbolbruken som effektiv for opplevelsen vedkommende får. Ved å benytte flere kulturelle verktøy samtidig skapes en inntrykksfull ramme i felleskapet.

4.1.2 språk og kulturell overføring

Språket rundt ritualene beskrives som betydningsfullt for opplevelsen av Den Norske Frimurerorden som sosialt fellesskap. Deltakerne beskriver at språket bærer preg av høytid ved at det er et formelt og gammelt vokabular fra frimureriets opprinnelse. Språket benyttes til å skape sammenhenger og forståelser (Woolfolk, 2004). Ved å benytte språket til å skape en høytidsstemning, illustreres det at språket kan benyttes til annet enn å skape umiddelbare sammenhenger og forståelser (Woolfolk, 2004). Ordførende mester og kveldens embetsverk trenger ofte lang tid på å øve inn språket og teksten som skal fremføres, beskriver deltakerne. Å utføre embetsoppgaver oppleves som krevende, men det gir en mestringsfølelse uttrykker deltakerne, spesielt når oppgaven blir utført etter håndboken, og det mottas positiv tilbakemelding fra andre brødre. I tillegg til mestring opplever deltakerne oppgaven som utviklende for eget ordforråd, og de får øvelse i å tale foran forsamlinger. Deltakerne ga uttrykk for at det rituelle språket har betydning både for recipienten, embetsverket, ordførende mester og tilskuerne. Samtidig la deltakerne vekt på at det ikke var språket alene som gir effekten. Språket sammen med andre virkemidler skaper en stemningsfull ramme, uttrykker deltakerne. Ikke all kunnskap kommer til uttrykk gjennom språket (Illeris, 2013). Ved å benytte språk sammen med andre virkemidler belyses måten symboler og språk i kombinasjon formidler kunnskap inn i ritualene. En deltaker beskriver at språket også benyttes sammen med håndtrykk og anvendes blant frimurer brødre både når de møtes i og utenfor Den Norske

Frimurerorden. Deltakeren poengterer hvordan en kombinasjon av språk og håndtrykk, kan være betydningsfullt for fellesskapet på denne måten:

«Da sier man på frimurerspråket, man tar hånden til hverandre og sier: Vel møtt. Jeg vet ikke om du har lagt merke til det, men det er slik at alle tar hverandre i hånden når vi møtes. Det gjør vi også utenfor frimurerlosjen».

Deltakeren viser til at språket sammen med håndtrykk benyttes til å hilse på brødrene i ulike arenaer. Hilsenen praktiseres også utenfor eget praksisfellesskap. Deltakeren poengterer at frimurerne tar hverandre i hånden som en gest samtidig som de sier vel møtt i frimurerlosjen. Vedkommende fremhever at medlemmene også håndhilser når de møtes utenfor det frimureriske fellesskapet. Det oppleves som deltakeren mener at både ordlyd og handling gir effekt i samspillet. Deltakeren uttrykker at gjennom å håndhilse gis det en følelse av tilhørighet, og hilsemåten oppleves som samlende for fellesskapet. Språket er et redskap for å skape mening og forståelse (Bakhtin, 1996). Gjennom språket tas det del i hverandres forståelse av omverden, og fører kulturer og argumenter videre (Dysthe, 2001). Språk og håndtrykket i kombinasjon bidrar til å skape en forståelse av frimurernes kultur, som viser hva som er en naturlig måte å opptre på i kulturen hos frimurere. Hilseritualet kan forklare en vesentlig side av å reflektere en felles forståelse av en naturlig måte å opptre på. For andre som ikke er medlemmer av frimureriet kan det oppleves unaturlig å håndhilse på andre mennesker i dagliglivet, fordi å håndhilse er noe som vanligvis forekommer når det hilses på en person for første gang. En bestemt hilsemåte kan beskrives som en kulturelle overføringer gjennom praksisfellesskap, hvor mennesker samhandler innenfor en kulturell praksis (Wenger, 2004). Gjennom praktisk samhandling overlever og videreføres kulturelle handlinger (Wenger, 2004). Å håndhilse belyser på denne måten en kultur som føres videre gjennom felles forståelse av at det er slik det hilses i frimureriet.

4.1.3 Deltakelser

Funn i analysen beskriver at deltakerne fremhever egne deltakelser i fellesskapet som sentrale for ritualene og rammene. Frimureriet er en arena hvor det er rom for å prøve og feile, forteller deltakerne. En deltaker beskriver egen deltakelse i embetsverket på denne måten:

«Du føler en mestring, også føler du at du har bidratt til å gjøre møtet bra for andre. Særlig for recipienten som blir tatt opp. For han får jo sin opplevelse av møtet, og det

jeg gjør geleider han gjennom opplevelsen og ritualet, jeg bidrar til at det blir en bra kveld, og at ting blir riktig i forhold til ritualet. Det er jo ikke fritt fram, det er jo lagt opp et rituale».

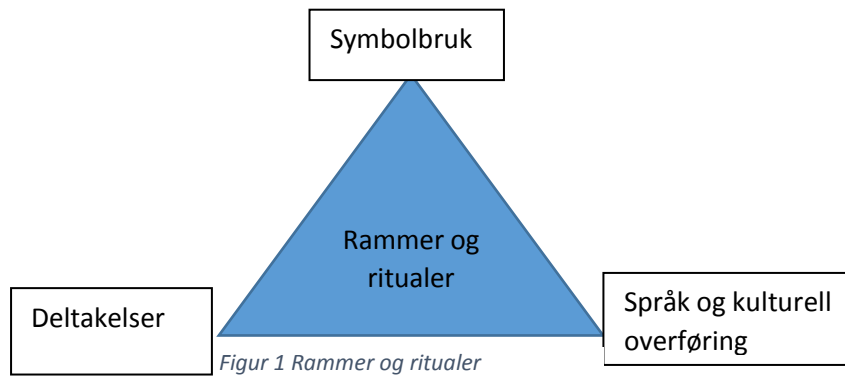
I sitatet poengterer deltakeren hvordan egne deltakelser i embetsverket bidrar til å skape en god ramme for de andre brødrene. Deltakeren beskriver å ha en sentral rolle i seremonien. Denne rollen utgjør et betydningsfullt bidrag i kveldens rituelle rammer. Recipienten geleides gjennom ritualet og kveldens embetsverk bidrar til å gjøre kvelden bra for vedkommende som går graden. Å oppleve mestring kan relateres til mesterlære, der lærlingen gradvise tilegner seg mer kunnskap gjennom å mestre nye oppgaver (Kvale & Nielsen, 1999). Gradvis tilegnelsen av kunnskap gjennom mestring belyser hvordan deltakeren prøver ut egne kunnskaper gjennom praktiske handlinger i ritualene. Gjennom å mestre nye oppgaver vil vedkommende utvide sitt kunnskapsområde og kunne praktisere mer og bedre (Kvale & Nielsen, 1999). I et læringslandskap som Den Norske Frimurerorden vektlegges det å legge til rette for gode måter å være sammen på, for å dyrke frem en utvikling av kunnskap og ferdigheter (Bjerkaker & Ekman, 2009). Læringslandskap illustrerer hvordan medlemmene skaper en arena for utvikling og aktivitet i frimureriet. En deltaker beskriver betydningen av erfarne brødres deltakelser på denne måten:

«De gamle medlemmene betyr mye for fellesskapet, De hjelper til hele veien. Det blir et livslangt vennskap».

Deltakeren viser til at deltakelser fra erfarne medlemmer betyr mye for fellesskapet. De erfarne hjelper til med praktiske oppgaver, i tillegg bidrar de til vennskap. Læringslandskap foregår i samhandling mellom medlemmer og har som formål å dyrke frem vekst og utvikling (Bjerkaker & Ekman, 2009). Læringslandskap kan også bidra til en merverdi i form av sosialt samhold, vennskap og glede (Bjerkaker & Ekman, 2009). Et læringslandskap belyser på denne måten hvordan Den Norske Frimurerorden danner rammer for utvikling gjennom deltakelser og i tillegg får medlemmene en merverdi i form av livslangt vennskap.

4.1.4 Hovedelementer i kategorien rammer og ritualer

Analysen av kategorien «rammer og ritualer» beskriver vesentlige forhold som illustrerer deltakernes opplevelse Den Norske Frimurerorden som sosialt fellesskap. En modell (figur1) er fremstilt og gir et bilde på hvordan kategoriene: Symbolbruk, Språk og deltakelser kan bidra til å belyse vesentlige forhold.

- Symbolbruk poengterer forhold om hvordan symbolbruk som levende lys, musikk, sang og bekledning bidrar til å skape en ramme av høytid i ritualene.
- Språk og kulturell overføring poengterer forhold om hvordan språket bidrar til å skape en ramme av høytid i ritualene. Sammen med språket og en bestemt måte å hilse på overføres frimurerens kulturelle hilse måte.
- Deltakelser er forhold som poengterer hvordan deltakelser skaper en ramme for utvikling i fellesskapet. I tillegg gir deltakelser en merverdi i form av livslangt vennskap.

4.2 Vilkår for refleksjon

Kategorien «vilkår for refleksjon» beskriver tre forhold som deltakerne fremhever som sentralt for hvordan medlemmene opplever Den Norske Frimurerorden som sosialt felleskap. Disse forholdene er: deltakelser, overraskelser og erfaringer.

4.2.1 Deltakelser

Deltakerne poengterer deltakelser i ritualene som betydningsfullt for å skape refleksjon. Opplevelsene deltakerne får er noe de reflekterer med de andre medlemmer over. På denne måten blir det hensiktsmessig for deltakerne å møte opp på seremoniene for å treffe de andre brødrene. Medlemmene snakker med andre brødre om opplevelsene av å gå grader, forutsatt at brødrene har samme eller lavere grad, forteller deltakerne. Refleksjon over handling, kan belyse endring av handlingsmønstrene til medlemmene. Refleksjon over handling utøves gjennom å se tilbake på hendelsen i ettertid, for å bearbeide og utvikle kunnskap om de opplevde erfaringene (Schön, 2000). Å se tilbake på hendelsen i ritualet gjennom refleksjon over handling belyser hvordan medlemmene i frimureriet skaper mening og erfaring gjennom deltakelser. Å ha tid til å delta synes som en essensiell del av det å være medlem i Den Norske Frimurerorden, ifølge deltakerne. Deltakerne forteller at flest mulig deltakelser gir mest utbytte av medlemskapet. Et moment som påpekes er hvordan deltakelser gir utbytte, både i form av nye opplevelser, nye perspektiv og nye bekjentskaper. En deltaker beskriver betydningen av refleksjon gjennom deltakelser på denne måten:

«I Norge er det ca 18-19 tusen menn som er mer eller mindre aktive. De har fått gått igjennom en del ting og har fått et kjempegodt verktøy for refleksjon. Og det er refleksjon i forhold til medmenneskelighet og samhørighet og alt det der. Samfunnet har kanskje ikke blitt mye bedre, men det er garantert ikke blitt dårligere».

I sitatet beskriver deltakeren hvordan refleksjonsverktøyet medlemmene får gjennom å delta i Den Norske Frimurerorden forbereder medlemmene til å håndtere tema som medmenneskelighet og samhørighet. Deltakeren indikerer at samfunnet kanskje ikke har blitt bedre av Den Norske Frimurerorden, men fremhever at samfunnet ikke har blitt dårligere. Gjennom aktiv deltakelser forandrer vedkommende seg, og utvikler både sin kompetanse og

endrer sin rolle i fellesskapet. Gjennom aktiv deltakelse forandrer personen seg, og utvikler både sin kompetanse og endrer sin rolle i fellesskapet (Wenger, 2004). Gjennom aktive deltakelser belyses medlemmenes utvikling og hvordan den utviklede kunnskapen kan overføres til øvrige samfunnet. Medlemmenes deltakelser illustreres gjennom Mesterlærebegrepet hvor opplæringen foregikk i samme kontekst som det utøvdes, på denne måten ble læring og praksis to sider av samme sak. Det sentrale med deltakelser hos frimurerne er at deltakelser og opplæring foregår i en kontekst, men praksis også utøves i andre kontekster.

Kritisk refleksjon kan være et betydningsfullt verktøy for å endre u hensiktsmessig praksis (Schön, 2000). Gjennom kritisk refleksjon kan frimurerfellesskapet ses som en hensiktsmessig måte å utvikle ferdigheter som medmenneskelighet og samhørighet inn mot samfunnet. Hvis 18-19 tusen menn i Norge, som deltakeren sier, har fått slike muligheter, kan det belyse at samfunnet og andre sosiale fellesskap har nytte av frimureren.

4.2.2 Overraskelser

Deltakerne poengterer at det er hensiktsmessig for fellesskapet at ritualene er ukjente for de som skal oppleve de. Deltakerne uttrykker at gjennom overraskende opplevelser skapes sterke inntrykk. En deltaker beskriver opplevelser av overraskelser i ritualene på denne måten:

«Ritualene er opplevelsen vi får, og som gjør oss i stand til å reflektere. En del av symbolbruken kan oppleves ganske sterkt. Men det er en sterk opplevelse å leve. Man må tåle mye, det kan man få en opplevelse av i ritualene også. Men man kan også få en ballast som gjør at man tåler utsiden mye bedre, og da er det viktig at vi er der.»

I sitatet uttrykker deltakeren hvordan overraskende hendelser gir sterke opplevelser. Deltakeren illustrerer at medlemmene må tåle mye, og poengterer i den sammenheng nytten av å være tilgjengelig for hverandre. Overraskende opplevelser fremheves som å skape utvikling hos frimurerne. Gjennom å reflektere over overraskende hendelser utvikles ny (Schön, 2000). Det synes å ligge et potensiale i overraskelsene i seremoniene. En deltaker beskriver opplevelsen av overraskelser ved å være recipient i 1.grad på denne måten:

«du ble konfrontert med noen spørsmål, hvor man sier at man skal sette din karakter på spill eller test, for å se hvem er du for person. Det er da to-tre spørsmål du skal svare på og der går vel 95 % rett i fella. De går på det så det smeller. Det er en aha-opplevelse. Jeg følte meg sånn lurt. Hva er det her for noe? Men man blir også litt fascinert av det. Man går på en liten smell og får tilbakemelding på det».

I sitatet beskriver deltakeren at nesten alle medlemmene feiler på spørsmålene som blir stilt, og at de føler seg lurt. Som recipient er seremonien rundt den graden vedkommende skal gå, ukjent. Deltakeren legger vekt på at det skapes en fasinasjon, og en aha-opplevelse. I mesterlæreteorien poengteres det at som nyttig at lærlingen observerer mesteren før vedkommende selv praktiserer (Wenger, 2004). Etter å ha observert arbeidet kan lærlingen forsøke å etterligne mesterens atferd, samtidig som mesteren korrigerer eventuelle avvik (Lave & Wenger, 2003). Sitatet illustrerer hvordan frimurernes læreprosess kan ha paralleller til mesterlæren, men det sentrale er samtidig at frimureriet ikke gir mulighet til å observere andre før de selv skal praktisere. Den kunnskapen som tilegnes gjennom deltakelser beskriver hvordan recipienten går inn i situasjonen uten noen form for etterligning av en mesters adferd. Recipienten blir geleidet gjennom noe ukjent. Overraskelsen over uventede hendelser skaper muligheter for kunnskapsutvikling, forutsatt at det handlingsmåten benyttes til å vende tilbake til hendelsen (Schön, 2000).

I sitatet ovenfor legges det vekt på tilbakemelding fra andre på den utførte handlingen. Tilbakemelding gjennom refleksjon, illustrer hvordan egne erfaringer oppleves effektivt for å prøve og feile. Hvis vedkommende ikke reflekterer, vil hendelsen gjerne gjentas flere ganger uten at praksis endres, det blir som en rutine (Schön, 2000). Å reflektere kaster lys over hvordan frimurernes opplevelser bidrar til å utvikle kunnskap og bedre sine ferdigheter. I neste sitat beskrives betydningen av ukjente ritualer på denne måten:

«Hadde jeg visst hva jeg gikk til i forskjellige grader, hadde det ikke vært i nærheten å ha samme effekt. Så det er et viktig poeng at ritualene er lukket. De fleste vil ikke vite noe om ritualene. Det vil ta fra meg så mye glede og opplevelser og det kommer når det kommer».

I sitatet legger deltakeren vekt på at ritualene må komme som overraskelser for å ha størst mulige effekt. De ukjente ritualene bringer frem refleksjon hos medlemmene. Refleksjon skapes gjennom uventede og overraskende hendelser og ses som en mulighet for å skape

utvikling (Schön, 2000) I den sammenheng belyses det ukjente innholdet i ritualene som essensielt for frimureriet, det sentrale blir at uten overraskelser dannes ikke et like sterkt refleksjonsgrunnlag. En mental og fysisk tilbakevending kan forgå samtidig slik deltakeren uttaler i følgende sitat:

«jeg kommer tilbake til mitt første møte hver gang jeg går i losjen»

I sitatet viser deltakeren hvordan refleksjon rundt første grads møtet foregår gjennom alle deltakelser i frimureriet. Den første graden oppleves som grunnlaget for de videre gradene, ifølge deltakerne. Årsaken til at medlemmene velger å gjenta hendelsene, synes å være at alle inntrykk ikke ble fanget opp eller forstått med engang. En deltaker omtaler effekten av å gå grader slik:

«Hadde jeg visst hva jeg gikk til i de forskjellige grader, hadde det ikke vært i nærheten å ha samme effekt. Så det er et viktig poeng at ritualene er lukket. De fleste vil ikke vite noe om ritualene. Det vil ta fra meg så mye glede og opplevelser og det kommer når det kommer».

Deltakeren uttaler at lukkede og overraskende ritualer gir både glede og opplevelser. Hvis ritualene hadde vært allmenn kjente ville de ikke hatt den samme virkningsfulle effekten forteller deltakeren. I frimureriet oppleves det som om at ritualene må fortsette å være ukjente for å skape overraskende opplevelser som bli et vilkår for refleksjon for medlemmene.

4.2.3 Erfaringer

Erfaringslæring gjennom refleksjon kan forstås som å speile eller se tilbake på hendelser for å utvikle ny kunnskap (Illeris, 2012). Deltakerne beskriver at gjennom å gjøre egne erfaringer av det ukjente innholdet i ritualene gjør de i stand til å reflektere. I følgende sitat beskriver deltakeren hvordan ritualene skaper refleksjon:

«Ritualene er opplevelsen vi får og som gjør oss i stand til å reflektere. En del av symbolbruken kan oppleves ganske sterkt. Men det er en sterk opplevelse å leve.. og man må tåle mye, det kan man få en opplevelse av i ritualene også. Men man kan også få en ballast som gjør at man tåler utsiden mye bedre, og da er det viktig at vi er der. Enkelte av graden kan virke mer effektfulle enn andre, og vi prøver å forklare».

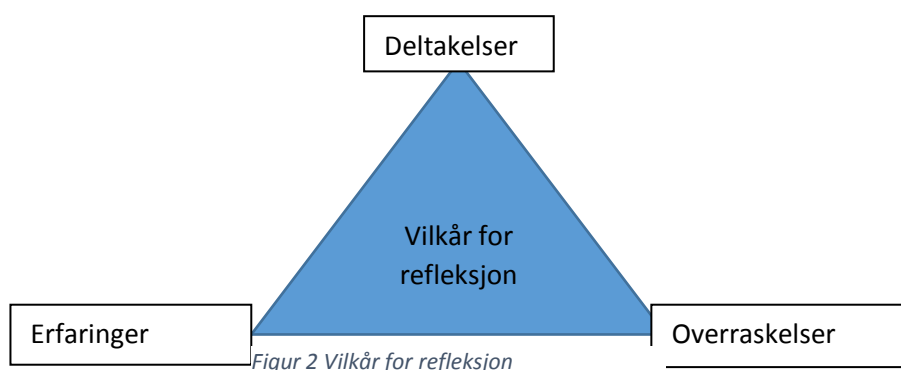
I sitatet beskrives hvordan erfaring gjennom overraskende hendelser i ritualets handlinger synes å gi medlemmene styrke til å tåle mer på andre områder i livet. Opplevelsen av overraskende hendelser i ritualene kan forstås som en måte å utvikle livserfaring på. Gjennom deltakelser i praksisfellesskap kan det ligge betydningsfulle element for hverdagslivets fungering, og noen ideer kan være hensiktsmessige innenfor et spesifikt praksisfellesskap, men ubrukelig i andre fellesskap (Säljö, 2002). Hos medlemmer i Den Norske Frimurerorden synes det å ligge en potensiell overførbarhet av kunnskapsutviklingen til sosiale fellesskap utenfor frimureriet. Overførbarheten kan forklares gjennom at kunnskapen medlemmene utvikler, gir en verdi inn i andre fellesskap. Hvordan erfaring gir utvikling til andre områder beskrives gjennom dette sitatet:

«Du får en del opplevelser og verktøy, sånn at en normalt sett vil kunne være litt mer reflektert ute i den store verden».

Deltakeren belyser i ovenstående sitat hvordan utviklet kunnskap benyttes i sosiale fellesskap utenfor frimureriet. Sitatet gir inntrykk av at erfaringene skaper verktøy som kan benyttes til å håndtere livets utfordringer. Hvis det ikke reflekteres vil de samme handlingene gjenta seg uten noen form for utvikling (Schön, 2000). Refleksjon kan på denne måten belyse hvordan medlemmene vinner ny innsikt gjennom erfaringene i de rituelle opplevelsene.

4.2.4. Hovedelementer i kategorien vilkår for refleksjon

Analysen av kategorien «vilkår for refleksjon» beskriver vesentlige forhold ved opplevelsen av Den Norske Frimurerorden som sosialt felleskap. En modell er fremstilt og denne viser hvordan kategoriene: deltakelser, overraskelser og erfaringer som kan bidra til å belyse vesentlige forhold av vilkår for refleksjon.

- Deltakelser fremkommer som vilkår for refleksjon. Gjennom deltakelser i frimureriet oppleves et annerledes felleskap enn det hverdagslivet byr på. Gjennom deltakelser sammen med andre brødre skapes kritiske refleksjoner, som skaper en overførbarhet til sosiale fellesskap utenfor Den Norske Frimurerorden.
- Overraskende hendelser i ritualene fremkommer som et vilkår for refleksjon. Gjennom refleksjon av overraskende opplevelser i rituelle handlinger utvides medlemmenes ferdigheter og ny innsikt utvikles. Deltakerne poengterer overraskelser i seremoniene rundt ritualene som en nøkkel for å skape refleksjon.
- Erfaringer fremkommer som et vilkår for refleksjon. Medlemmene opplever at erfaringer over ukjente opplevelser skaper refleksjon og gjør de i bedre stand til å håndtere andre livsområder. Gjennom egne erfaringer skapes vilkår for refleksjon.

4.3 Identitetsbygging gjennom fellesskap

Den Norske Frimurerorden (2017) fremhever en ambisjon om å bidra til å styrke medlemmenes moralske sans, for å gi medlemmene mulighet til å bli en bedre utgave av seg selv. Denne ambisjonen om identitetsbygging gjennom fellesskapet reflekteres også i analysen av datamaterialet. Deltakerne beskriver at de lærer mye om seg selv gjennom sitt medlemskap. I kategorien «identitetsbygging gjennom fellesskap» presenteres tre forhold: overraskelser, deltakelser og broderkjeden.

4.3.1 Overraskelser

Innholdet i ritualene beskrives å ha overraskende effekter på deltakerne. En deltaker beskriver betydningen av at ritualenes overraskende effekt på denne måten:

«Hovedgrunnen til hemmelige ritualer, er at hvis du sier ritualene til en som skal opp, tar du fra vedkommende opplevelsen og ødelegger for han. Det har du ikke rett til, for den opplevelsen du har selv fått, må også andre få muligheten til å oppleve. Du må ikke stjele muligheten fra den andre. Det er helligbrøde, i hodet mitt da»

Det foregående utsagnet illustrerer hvordan recipienten antas å bli fratatt opplevelsen, hvis ritualenes innhold avsløres. Deltakeren sammenligner ritualenes innhold med helligbrøde, som oppfattes som noe dyrebart som ikke bør berøres. Sitatet fremhever den overraskende opplevelsen ritualer gir, som en potensiell mulighet for recipienten. Gjennom overraskende hendelser skapes muligheter for utvikling, forutsatt at de overraskende hendelsene benyttes som en mental drivkraft til å skape ny kunnskap (Schön, 2000). Identitetsbegrepet beskriver hvordan ny kunnskap transformerer en person (Illeris, 2012). Overraskende hendelser belyser i den sammenheng hvordan frimurerne utvikler identitet gjennom refleksjon av ritualenes overraskende innhold. Ved å utvikle personlig kunnskap, omformer vedkommende sin personlige historien og endrer identiteten (Illeris, 2012). Overraskende opplevelser i ritualene forstås som en nøkkel til utvikling og omforming av identiteten til den som opplever ritualene. Deltakerne beskriver refleksjon eller tilbakevending over hendelsen som effektivt. En tilbakevending foregår ofte ved at deltakerne deltar på de samme seremoniene, flere ganger, selv medlemmer som er kommet til 10. grad opplever det som utviklende å overvære 1. grad, forteller deltakerne. I datamaterialet fremkom følgende sitat om å overvære seremonier flere ganger:

«Var det, det betydde, var det som skjedde, var det som var meningen, du ser hele tiden nye vinklinger og tenkninger»

Deltakeren gir uttrykk for at en tilbakevending til hendelsene skaper refleksjon hvor det oppdages nye perspektiv og tanker etter hvert som ny kunnskap utvikles og fanges opp. Deltakeren illustrerer gjennom sitatet hvordan seremoniene rundt ritualene skaper nytenkning. Refleksjon kan bidra til å utvikle nye perspektiv som igjen kan føre til kunnskapsutvikling (Schön, 2000). Gjennom å reflektere over hendelser og betydninger skapes en forståelse av identitet i form av personlig utvikling. Et annet sitat beskriver en deltakers opplevelse av første grad:

«De sa jeg måtte være åpen og nyte øyeblikkene, og kvelden, så går dette bra. Du får være med på dette, det er en opplevelse. Da går den første tiden mye til å reflektere rundt denne hendelsen etterpå».

Deltakeren var forberedt av andre brødre om å være åpne og ta imot hendelsene i ritualet. Som recipient kan begrepet legitim, perifer deltaker belyse medlemmers bevegelse i fellesskapet. Legitim perifer deltaker illustrerer hvordan nykommeren får være med å bruke tid på å lære det sosiale fellesskapet å kjenne (Kvale & Nielsen, 1999). Som nykommer kan bevissthet på å se nye og ukjente sider skape utvikling hos vedkommende (Lave & Wenger, 2003). Åpenheten handler om å skape identitet og personlige historier om opphav, i forbindelse med å delta i fellesskap (Illeris, 2012). Sitatet illustrerer hvordan åpenhet for ny kunnskap bidrar til å gi recipienten sin egen opplevelse. Etter opplevelser reflekterer medlemmene over hendelsene. I mesterlæreteorien fremheves overføring av taus kunnskap som et sentralt element for å bli en god mester (Klev & Levin, 2009). Det å observere mesteren for å få tak i denne usagte kunnskapen kan være hensiktsmessig for lærlingen (Klev & Levin, 2009). Deltakerne beskriver det som effektivt å ikke ha forkunnskap om handlingene. Deltakerne vektlegger egne erfaringer og refleksjon som sentralt for utviklingen. Denne måten å skape utvikling på blir som en kontrast til mesterlæren. Overraskende hendelser illustreres gjennom følgende sitat:

«[...] noen kan oppleve ritualene sterkere enn andre. Da er det viktig å være tilgjengelig for dette, slik at de kan snakke med oss».

I det ovenstående sitatet poengterer deltakeren nødvendigheten av å være tilgjengelig for andres opplevelser. Ved å reflektere over hendelsene i ritualet, synes det som deltakeren mener at en utvider egne perspektiv. Å reflektere sammen med andre kan relateres til kritisk

refleksjon, som innebærer en oppfatning av at det er mange former for kunnskap, men sammen med andre i praksisfellesskap utveksles synspunkter om den opplevde virkeligheten (Schön, 2000). Kritisk refleksjon, illustrerer hvordan overraskende opplevelser åpner for nye perspektiv gjennom å være tilgjengelig for andre medlemmer gjennom dialogen. Gjennom dialog tar mennesker del i hverandres forståelse av omverden (Dysthe, 2001). Språket beskrives som grunnleggende for å skape forståelse som leder til utvikling av kunnskap og ferdigheter (Bakhtin, 1996). Refleksjon berører tanken som kommer etter handlingen (Bakhtin, 1996). Refleksjon i handling er i liten grad språklig uttalt og skjer i møte med situasjonen (Bakhtin, 1996). Refleksjon gjennom egne tanker og kritisk refleksjon i dialog med andre brødre, kan ses i lys av utvikling av personlige identiteten hos medlemmene. Identitetsbegrepet tjener som en akse mellom det sosiale og det individuelle (Wenger, 2004). Sosial og personlig identitet kan belyses gjennom at deltakerne lærer om seg selv gjennom overraskende hendelser i et praksisfellesskap som Den Norske Frimurerorden.

4.3.2 Deltakelser

Deltakerne uttrykker det som vesentlig for medlemskapet å ha tid til å delta. Et sitat illustrer opplevelsen av å delta som recipient på denne måten:

«Du lærer deg selv å kjenne på en eller annen måte, det er tanken, du skal se inn i deg selv og finne ut hvilken person du er. Du skal bli kjent med deg selv».

Deltakeren beskriver en intensjon om å bli kjent med seg selv, gjennom deltakelser. Ny kunnskap om egen person utvikles gjennom refleksjon og belyser hvordan en persons identitet transformeres. Ny kunnskap skaper personlige historier og endrer vår identitet (Illeris, 2012). Ved å se inn i seg selv synes det som om deltakeren skaper ny personlig identitet. Ny personlig identitet definerer hvem en er ut ifra hvor en er på vei (Lave & Wenger, 2003). Endringen i identitet beskrives gjennom frimurernes opplæringssystem gjennom å stige i grader, hvor frimurerne er på vei fra en grad til neste grad. Å være på vei et sted illustrerer på denne måten endring i identiteten gjennom deltakelser i opplæringssystemet.

Deltakelser i sosiale fellesskap er en grunnleggende forutsetning for å utvikle kunnskap og ferdigheter (Klev & Levin, 2009). Deltakelser skaper erfaringer, og gjennom å lære av erfaringer kan det skapes en lyst eller et behov for å forbedre seg (Klev & Levin, 2009). På denne måten kan frimurernes deltakelser belyses som kunnskapstilegnelser gjennom erfarte

hendlinger. Den Norske Frimurerorden beskriver de tre første gradene, Johannesfrimureriet, etter bygningskunstens system hvor nykommeren starter som lærling, stiger så til svenn og ved 3. grad blir vedkommende mester. Denne læreformen kan ses i lys av mesterlæreteorien, hvor lærlingen forpliktet seg i å gå i lære over flere år før vedkommende ble tatt opp som svenn i laug (Kvale & Nielsen, 1999). Etter hvert som lærlingen utvikler mer kunnskap får vedkommende mulighet til mer ansvarsfulle områder (Kvale & Nielsen, 1999). I neste sitat beskriver en deltaker hvordan deltakelser kan skape identitetsendring:

«Hvis det er noen som søker, så kan dette være et alternativ. Ritualene er opplevelsen vi får og som gjør oss i stand til å reflektere. En del av symbolbruken kan oppleves ganske sterkt. Men det er en sterk opplevelse å leve, og man må tåle mye, det kan man få en opplevelse av i ritualene også. Men man kan også få en ballast som gjør at man tåler utsiden mye bedre, og da er det viktig at vi er der. Enkelte av graden kan virke mer effektfulle enn andre, og vi prøver å forklare, jeg har ikke opplevd at noen har mistolket så mye, jeg har opplevd at noen ikke har forstått det, men aldri sett at noen har tatt skade. Mye av symbolene er effektfulle».

Medlemskapet har også en intensjon om at brødrene skal utvikle kunnskap for å takle andre hendelser i livet på en bedre måte, beskriver deltakeren. Symbolbruken oppleves sterk, og det er betydningsfullt å være tilstede for de medlemmene som går gjennom denne opplevelsen. En deltaker uttrykker oppfatningen av utviklende forhold for det sosiale felleskapet i frimureriet på denne måten:

«det er rørende å se at spesielt de eldste brødrene på både 80 og 90 år gamle, hjelper hverandre og stiller opp på møter. Selv om de har høyeste grad stiller de opp på første grads møter, der nye medlemmer blir tatt opp. De gamle medlemmene betyr mye for fellesskapet, De hjelper til hele veien. Det blir et livslangt vennskap».

Deltakeren uttaler at brødrene bygger vennskap gjennom deltakelser på møtene, og de hjelper hverandre der det er nødvendig. I den sammenheng fremheves de mest erfarne brødrenes engasjement gjennom stille opp på førstegrads møtene. Engasjement fra de mest erfarne brødrene oppfattes som positivt for det sosiale felleskapet. Komplekse sosiale landskap dannes når forbindelser og møter kobles sammen (Wenger, 2004). En sammenkobling av forbindelser bidrar til å belyse hvordan nye uerfarne brødre sammen med de mer erfarne medlemmene er positivt for felleskapet.

Identitet illustreres også gjennom deltakerprosessen. Deltakerprosessen starter som legitim perifer deltaker, og gjennom deltakelser skapes en mer sentral posisjon i fellesskapet (Lave & Wenger, 2003). En mer sentral posisjon oppnås etter hvert som nykommeren blir kjent med kulturen og oppgavene, og en får mer innflytelse på det sosiale fellesskapet (Lave & Wenger, 2003). Å endre posisjon i fellesskapet ses som en parallell til mesterlæren hvor opplæringen foregikk ved at den erfarne mesteren demonstrerte den riktige utøvelsen og lærlingen måtte følge med på aktiviteten (Lave & Wenger, 2003). Deretter forsøkte lærlingen å etterligne atferden til mesteren samtidig som mesteren korrigerer eventuelle avvik. Etterhvert som lærlingen fikk mer kunnskap om feltet, ble vedkommende en mer sentral deltaker i fellesskapet (Lave & Wenger, 2003). I Den Norske Frimurerorden oppleves deltakelser gjennom å gå grader, hvor det ikke gis mulighet til observasjon før handlingen. Medlemmene får heller ingen mulighet til å få støtte til å korrigere eventuelle avvik, men det sentrale er at mer erfarne medlemmer deltar på seremoniene og at denne deltakelsen oppleves som støtte.

4.3.3 Broderkjeden

Den Norske Frimurerorden beskriver et motiv om at å dele felles erfaringer, skal lede til at det blir lett å få kontakt med andre brødre, og brorskap og vennskap skal knyttes. Deltakerne uttrykte at de i begynnelsen av medlemskapet fant det noe merkelig å kalle andre medlemmer for brødre, men etter hvert har de funnet betegnelsen som naturlig og benytter brødre på de andre frimurerne. Deltakerne uttrykker at brødre benevnelsen gir et bilde på at de tilhører et fellesskap. En deltaker forklarer årsaken til brødre betegnelsen på denne måten:

«jeg tror grunnen til at vi er brødre handler om at det er knyttet et bånd som er litt annerledes enn biologiske brødre, det er mange som har vært igjennom eksakt det samme. De har samme erfaring, og det gjør at det blir et slags bånd»

Sitatet illustrerer hvordan broderkjeden skapes gjennom å dele felles erfaringer. Identitet uttrykkes gjennom relasjoner og personens plassering i det sosiale fellesskapet en tilhører (Wenger, 2004). Sosial identitet sier noe om hvem personen er ut ifra hvilket fellesskap vedkommende tilhører (Wenger, 2004). Sosial identitet bidrar til å forstå hvordan broderkjeden skaper et bånd mellom medlemmene som gir følelse av tilhørighet i fellesskapet. En deltaker uttaler hvordan brødre hjelper hverandre på denne måten:

«de eldre brødrene leder de yngre på riktig vei».

Praksisfellesskap innebefatter fellesskap og praksis som skaper mening og identitet (Wenger, 2004). Posisjon i praksisfellesskap defineres ut fra et læringsforløp, og deltakerbanen illustrerer hvordan et læringsforløpet belyser hvem vi er ut fra hvor vi er på vei (Wenger, 2004). I mesterlære er det mesteren som leder lærlingen på vei gjennom blant annet å korrigere avvik (Kvale & Nielsen, 1999). Mesterlære har på denne måten paralleller til frimurerne hvor de mest erfarne støtter de uerfarne i deltakerbanen. Et annet sentralt element som fremkom gjennom broderkjeden, var at det medlemskapet gir kun av menn adgang. En deltaker uttrykker følgende:

«Jeg tror det er et viktig element at det er bare menn der, det blir ikke noe kniving eller noen alfa, ikke noe forhold som dukker opp, det blir rimelig straight da.[...] jeg tror det er befriende. Du slipper å ta hensyn til den rollen. Det blir ingen flørt eller noen dame som skal vartes opp. Det er godt å ikke ha distraherende elementer, hvis man kan kalle dame for det, så er det borte. Det er liksom møter som foregår»

Deltakeren uttrykker det som befriende at det kun er menn deltar, da slipper brødrene å tenke på at det oppstår flørting mellom medlemmene. Læringslandskapet som frimureriet har formet, kan gjennom en landskaps illustrasjon skape et bilde på at frimureriet som læringslandskap ikke gir medlemmene for mange stier å vandre på. Med begrensede sidespor i landskapet skapes en forståelse av at deltakerbanen er en tilrettelagt vei, hvor en læringsbanen er skapt for utvikling (Kvale & Nielsen, 1999). Gruppesammensetningen ses som sentral for å ikke distrahere medlemmene ut sidespor i landskapet. En deltakerbane vil si en bevegelse inn i noe dypere, som fører til posisjonsendring (Kvale & Nielsen, 1999). Etter hvert som deltakeren får mer ansvarsfulle oppgaver, endres posisjonen nærmere inn mot målet, som i mesterlæreteorien er en mester (Kvale & Nielsen, 1999). Enkelte mennesker går flere sidespor før målet nås, mens andre forserer veien på kortere tid. På denne måten kan damer oppfattes som distraherende element i læringslandskapet. Det oppleves som at et medlemskap hvor kun menn har adgang skaper, en tydelig ramme for å få medlemmene til å holde fokus på organisasjonen formål. Den Norske Frimurerorden beskriver en ambisjon om selvutvikling som skal gavne omgivelsene, dette reflekteres i datamaterialet. En deltaker poengterer at frimureriet gir tanker om hvordan vedkommende vil fremstå i følgende sitatet:

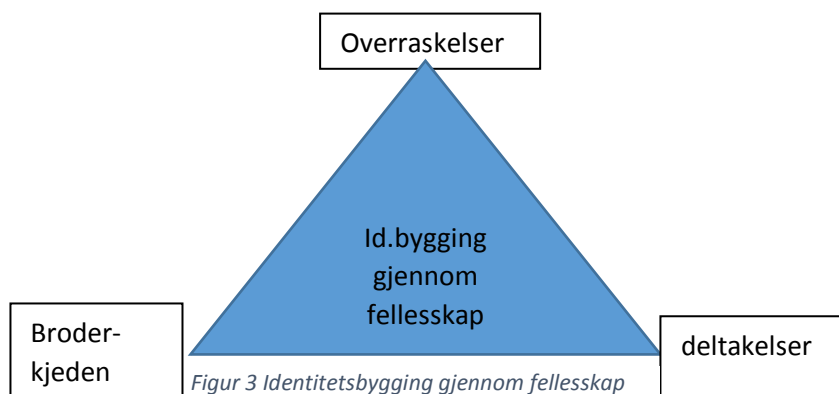
«du lærer det med nestekjærlighet til hverandre, som gjør at man lærer det med måtehold, og jeg har stilt meg selv i situasjoner noen ganger at jeg spør hvordan jeg vil fremstå»

Deltakeren trekker inn betydningen av nestekjærlighet til andre mennesker. Identitet benyttes som begrep på hvordan andre ser oss (Wenger, 2004). I lys av hvordan identitetsbegrepet speiler til andre hvem vi er, kan en forstå at deltakeren finner det hensiktsmessig å fremstille seg selv som en person som forbindes med nestekjærlighet og medmenneskelighet.

Deltakerne legger vekt på at de ikke skal dele for mye av ritualenes innhold, og opplever det betydningsfullt å benytte ulike sløyfer og bånd som viser graden den enkelte broder befinner seg i. Samtidig fremheves det å være tilgjengelig for andres brødres opplevelser. De eldste brødrene tar seg av de yngre, og ser det som en plikt å være tilgjengelig for deres opplevelser. Deltakerne poengterer at brødrene snakker mye sammen om felles opplevelser, og «et svar generer ofte to spørsmål» uttaler en deltaker. Dette sitatet ses som en parallell til den sokratiske samtalen hvor hensikten var å vinne innsikt gjennom å holde samtalen i gang (Svare, 1996). Å dele felles opplevelser bidrar til en forståelse av hvorfor frimurerne benytter virkemidler som sløyfer og bånd for å vite hvilken broder de kan samtale med om hvilke opplevelser.

4.3.4 Hovedelementer i kategorien identitetsbygging gjennom fellesskap

Analysen i forhold til kategorien «identitetsbygging gjennom fellesskap» beskriver vesentlige forhold ved opplevelsen av Den Norske Frimurerorden som sosialt fellesskap. En modell er fremstilt og denne viser hvordan kategoriene: overraskelser, erfaringer og broderkjeden bidrar til å belyse vesentlige forhold identitetsbygging gjennom fellesskap.

- Overraskelser fremkommer som sentralt for identitetsbygging gjennom fellesskap. Overraskelsende hendelser bidrar til endring i personlig identitet gjennom

Overraskende hendelser bidrar til å skape refleksjon over aktiviteten som endrer og utvider medlemmenes perspektiv.

- Broderkjeden fremkommer som sentralt for identitetsbygging gjennom fellesskap. Gjennom broderkjeden forandres og formes identitet. Felles erfaringer ses som sentralt for å knytte et bånd mellom brødrene.

5. Medlemmers opplevelse av Den Norske Frimurerorden som sosialt fellesskap

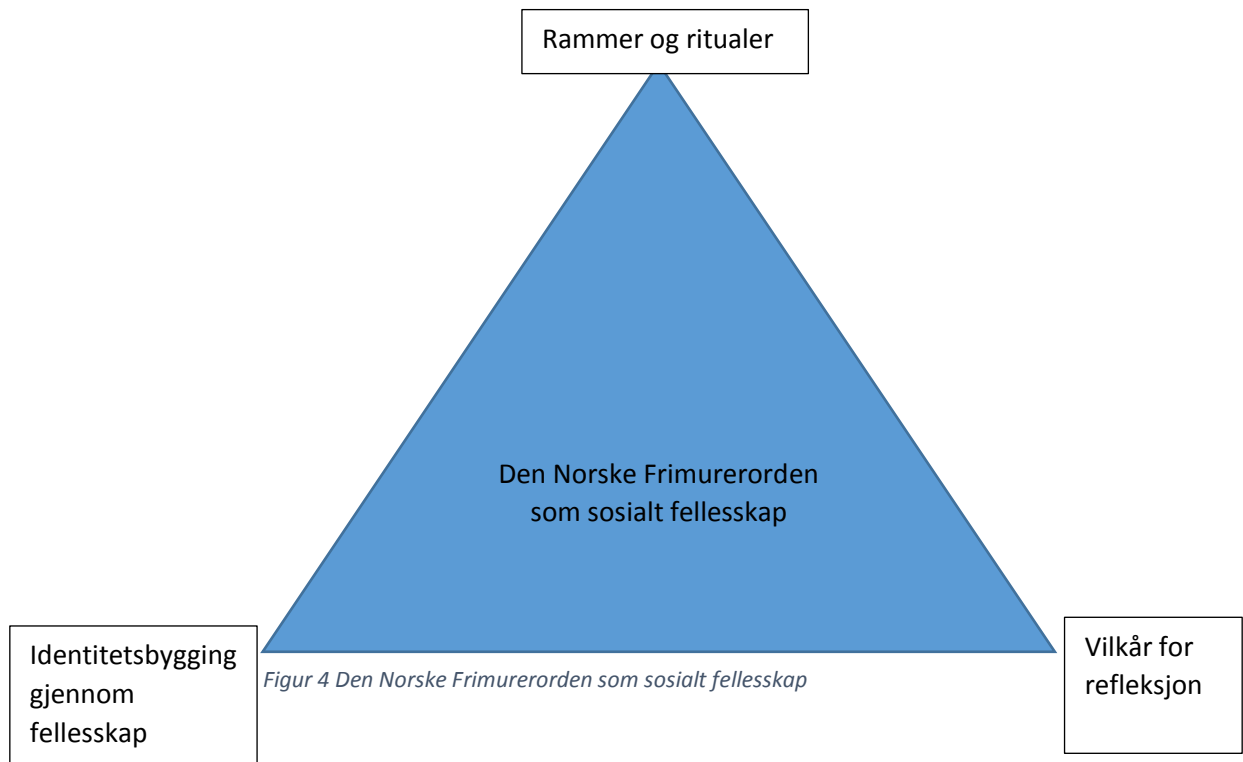
Studiet har sitt utgangspunkt i en ambisjon om å utvikle kunnskap om Den Norske Frimurerorden, et fellesskap som for mange mennesker i vårt samfunn oppleves som lukket. Hensikten med oppgaven har vært å besvare følgende problemstilling: hvordan opplever medlemmer Den Norske Frimurerorden som sosialt fellesskap? Oppgaven utdyper betydningen av sosiale fellesskap med tanke på utvikling og overføring av kultur- og kunnskap.

Oppgaven gir innledningsvis et bilde av både negative og positive sider av deltakelser i sosiale fellesskap. Sosiale fellesskap kan være relevante å utvikle kunnskap om i lys av at mange mennesker tilbringer mye av egen hverdag på internett og foran skjermer, og kanskje mindre tid på møter med andre mennesker ansikt til ansikt. For å bidra til økt forståelse om forhold som kan være betydningsfulle for sosiale fellesskap, har denne oppgaven belyst Den Norske Frimurerorden som sosialt fellesskap.

Som det fremgår av analysens tre kategorier er: rammer og ritualer, vilkår for refleksjon og identitetsbygging i fellesskap, betydningsfulle for hvordan studiets deltakere opplever Den Norske Frimurerordenen som sosialt fellesskap.

Intervju er benyttet som forskningsmetode for å gi en dypere forståelse av deltakernes egne opplevelser. Ved å benytte fenomenologi, hermeneutikk og et teoretisk rammeverk, er sentrale forhold rundt sosiale fellesskap belyst. De forhold som fremkommer i oppgaven kan være et bidrag til videre undring og diskusjon for forståelsen av sosiale fellesskap, og hva som bidrar til kultur- og kunnskapsoverføring ved deltakelse i fellesskap. I utvikling av kunnskapen om Den Norske Frimurerorden som sosialt fellesskap er det tilstrebet en transparent fremstilling, slik at den enkelte leser kan vurdere muligheten for overføring av de forhold som belyses.

Analyse og drøfting av funn gjennom oppgavens teoretiske rammeverk danner grunnlag for en modell (figur 4) som viser sentrale forhold som belyser hvordan medlemmer opplever Den Norske Frimurerorden som sosialt fellesskap:

Modellen illustrerer hvordan kategoriene: rammer og ritualer, vilkår for refleksjon og identitetsbygging gjennom fellesskap, kan bidra til å belyse betydningsfulle forhold for hvordan medlemmer opplever Den Norske Frimurerorden som sosialt fellesskap.

- Kategorien «rammer og ritualer» beskriver følgende forhold: symbolbruk, språk og kulturell overføring og erfaring som hovedelementer. Symbolbruken illustreres blant annet ved å benytte levende lys og bekledning som bidrar til å skape en ramme av høytid. Språket bærer preg av høytid ved å være formelt og rituelt betinget, og bidrar til kulturell overføring. Rammene som skapes gjennom symbol og språk, bidrar til et omdreiningspunkt hvor deltakerne synes å få mulighet til å gjøre egne erfaringer gjennom å mestre og feile.
- Kategorien «vilkår for refleksjon» beskriver følgende forhold: deltakelse, overraskelser og erfaringer som hovedelementer. Deltakelse forgår som blant annet recipient, tilskuer eller ordførende mester med embetsverk, og gir mulighet til opplevelser som skaper refleksjon både alene og sammen med andre frimurere. Gjennom å overraskes av ukjent innhold i ritualene skapes refleksjon over erfaringene. I tillegg gir ritualene felles opplevelser, felles erfaringer benyttes videre som utgangspunkt til å reflektere sammen med andre brødre.

- Kategorien «identitetsbygging gjennom fellesskap» beskriver følgende forhold: overraskelser, deltakelse og broderkjeden. Overraskelser ligger i seremoniene rundt ritualene. Overraskelser gir et bilde av mulighetene medlemmene har til å skape seg selv gjennom overraskende og uventede opplevelser i forbindelse med gradering. Å delta belyser hvordan medlemmer skaper identitet i samhandling gjennom fellesskapet. Fellesskapet danner et bånd mellom brødrene som beskrives som broderkjeden. Gjennom broderkjeden både gis og mottas støttes av hverandre.

Overraskende hendelser i ritualene, deltakelser og fellesskap belyser ulike måter å skape identitet gjennom fellesskap. Et forhold som særlig belyses i oppgaven er potensiale av overraskelser gjennom et ukjent innhold i ritualene i Den Norske Frimurerorden. Ved å bli presentert for et ukjent innhold i ritualene skapes overraskende opplevelser, synes som essensielt for deltakernes opplevelser av Den Norske Frimurerorden som sosialt fellesskap. Organisasjonens lukkethet er sannsynligvis også en del av det som gjør at allmenheten får lite innpass i Den Norske Frimurerorden som sosialt fellesskap. Den lukkede organisasjonen skapes gjennom å holde ritualene lukket for allmenheten og for frimurere som enda ikke har gått den graden. De lukkede ritualene ble poengtert som et særpreg ved Den Norske Frimurerorden, og ses som en kontrast til mesterlæreteorien, ved at observasjon ikke er grunnlaget for den utvikling som foregår i fellesskapets ritualer. Heller det å komme uforberedt gir en ramme rundt deltakelsen i frimureriets ritualer. Overraskelsende opplevelser bidrar til en situasjon der medlemmene er uforberedt på hendelsesforløpet. Ritualer med et ukjent innhold eller handling kan være et unikt utgangspunkt for fellesskap, og følgende spørsmål kan være aktuelt å forfølge videre: På hvilken måte kan overraskende praksis i stedet for observasjonslæring være et bidrag til utvikling av ferdigheter i sosiale fellesskap?

7. Kildehenvisninger

- Aanes, M. M. (2010, 03.08.). Dårlige forhold gir dårlig helse Hentet fra <http://forskning.no/meninger/kronikk/2010/08/darlige-forhold-gir-darlig-helse>
- Bakhtin, M. M. (1996). Speech genres and other late essaysav: Reprint Edition)|. Retrieved from URL| (Original Publication)|. doi: DOI
- Bjerkaker, S. & Ekman, M. (2009). Et tredje landskap for læring. I T. Thommessen (red.), *Liv og lære : om læring i liv med dans, husflid og bygningsvern* (s. 17-79). Trondheim: Tapir akademisk forl.
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving for studenter* (5. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Den Norske Frimurerorden. (2016). *Den Norske Frimurerorden : Matrikkel 2017*. [S.l.]: Den Norske Frimurerorden.
- Den Norske Frimurerorden. (2017, 08.02.). Tidløs i tiden Hentet fra <http://frimurer.no/>
- Dingwall, R. (1997). *Accounts, Interviews and Observations*: SAGE Publications Ltd.
- Dysthe, O. (2001). Sosiokulturelle teoriperspektiv på kunnskap og læring. I O. Dysthe (red.), *Dialog, samspill og læring* (s. 33-72). Oslo: Abstrakt forlag as 2001.
- Frønes, I. (2013). *Å forstå sosialisering*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Grønbæk Hansen, K. (2000). Situeret læring i klasserummet. I K. Illeris (red.), *Tekster om læring* (s. 206-223). Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag, 2000.
- Illeris, K. (2000). *Tekster om læring* (P. Mikkelsen & R. Damkjær, Overs.). Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Illeris, K. (2012). *Læring* (Y. Nordgård, Overs.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Illeris, K. (2013). *Voksenuddannelse og voksenlæring*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.

- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? : innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3. utg.). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P. A. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4. utg.). Oslo: Abstrakt.
- Karlsdóttir, R. (2011). Forskningsintervjuets narrative karakter. I T. Moen & R. Karlsdóttir (red.), *Sentrale aspekter ved kvalitativ forskning* (s. 71-85). Trondheim: Tapir akademisk.
- Klev, R. & Levin, M. (2009). *Forandring som praksis : endringsledelse gjennom læring og utvikling* (2. utg.). Bergen: Fagbokforl.
- Knowles, D. (2012). Andragogikk - en kommende praksis for voksenlæring. I K. Illeris (red.), *49 tekster om læring* (s. 557-572). Fredriksberg: Samfundslitteratur.
- Kolb, D. A. (2014). *Experiential Learning: Experience As the Source of Learning and Development* (Experiential learning av: Reprint Edition). Retrieved from URL | (Original Publication)|. doi: DOI
- Kvale, S. & Nielsen, K. (1999). *Mesterlære : læring som sosial praksis*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Lave, J. & Wenger, E. (2003). *Situert læring - og andre tekster*. København: Reitzel.
- Merriam, S. B., Caffarella, R. S. & Baumgartner, L. M. (2007). *Learning in Adulthood : A Comprehensive Guide* (3rd ed. utg.). San Francisco Calif.: Jossey-Bass.
- Nilssen, V. L. (2012). *Analyse i kvalitative studier : den skrivende forskeren*. Oslo: Universitetsforl.
- Nonaka, I. & Takeuchi, H. (1995). The Knowledge-Creating Company. *Sloan Management Review*, 36(3), S4.
- Ryen, A. (2002). *Det kvalitative intervjuet : fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen: Fagbokforl.
- Schön, D., A. (2000). Udvilking af ekspertise gennem refleksjon-i-handling. I K. Illeris (red.), *Tekster om læring* (s. 254-269). Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.

- Skog, O.-J. (2006). *Skam og skade : noen avvikssosiologiske temaer*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Svare, H. (1996). *I Sokrates' fotspor : filosofi- og vitenskapshistorie*. Oslo: Pax.
- Säljö, R. (2002). Læring, kunnskap og sosiokulturell utvikling: mennesket og dets redskaper. I Bråten Ivar (red.), *Læring i et sosialt, kognitivt og sosialt-kognitivt perspektiv* (s. 31-57). Oslo: Cappelen akademisk forl., cop. 2002.
- Søderlind, D. (16.05.2006). Frimureernes historie Hentet fra <http://forskning.no/historie/2008/02/frimureernes-historie>
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse : en innføring i kvalitativ metode* (4. utg.). Bergen: Fagbokforl.
- Tøsse, S. (2011). *Historie, praksis, teori og politikk : om kunnskapsgrunnlaget for voksnes læring*. Trondheim: Tapir akademisk forl.
- Wenger, E. (2000). En social teori om læring (s. 151-161). Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag, 2000.
- Wenger, E. (2004). *Praksisfællesskaber : læring, mening og identitet* (B. Nake, Overs.). København: Reitzel.
- Woolfolk, A. (2004). *Pedagogisk psykologi* (M. Nygård, Overs.). Trondheim: Tapir akademisk forl.

Vedlegg

Vedlegg 1 Informasjonsskriv

Informasjonsskriv til deltakere av forskningsprosjekt

Forespørsel om deltakelse til intervju i forbindelse med masterprosjekt om «Medlemmer av Den Norske Frimurerordenes opplevelser av sosialt felleskap».

Formål og hensikt

Jeg vil invitere deg til å delta i mitt forskningsprosjekt. Formålet med studiet er å utvikle kunnskap om opplevelsen av sosiale fellesskaps betydning for voksne. Prosjektet er en del av en mastergrad i voksnes læring ved Institutt for pedagogikk og livslang læring ved NTNU.

Deltakerne i studiet er medlemmer av Den Norske Frimurerordenen, og det er ønskelig at de har vært aktive medlemmer noen år slik at de har erfaringer å dele gjennom sitt medlemskap.

Problemstilling for prosjektet er: *Hvordan opplever medlemmer Den Norske Frimurerordenen som sosialt felleskap?*

For å undersøke betydningen av sosiale fellesskap vil det bli stilt spørsmål rundt individuelle erfaringer fra det å være medlem av Den Norske Frimurerordenen. Det vil også legges vekt på hvilken betydning felleskapet har, samtidig vil jeg opplyse om at det ikke vil bli stilt spørsmål angående ritualene.

Hva innebærer forskningsstudiet?

Det er ønskelig å intervju 3-4 personer. Dersom du kan være deltaker, vil du bli intervjuet. Intervjuet vil forløp som en samtale rundt valgt tema. Prosjektet følger forsknings etiske retningslinjer og ivaretar anonymiteten av deltakerne.

Intervjuene gjennomføres i løpet av våren 2017, og prosjektet avsluttes etter planen i løpet av mai 2017. Ansvarlig veileder er professor Marit Rismark, institutt for pedagogikk og livslang læring, NTNU.

Hva skjer med informasjonen

All data som blir innsamlet vil bli behandlet konfidensielt, og på en forsvarlig måte i forhold til Personopplysningsloven og etter retningslinjer gitt av Datatilsynet. Dette innebærer at jeg som forsker har taushetsplikt overfor alle personopplysninger som samles inn. Datamaterialet vil bli anonymisert og slettet når forskningsprosjektet er avsluttet. Resultatene av forskningen vil bli fremstillt i form av en masteroppgave.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i prosjektet. Du kan når som helst og uten å oppgi noen grunn, trekke ditt samtykke til å delta i studiet. Dersom du kan stille som deltaker, kan du gi samtykke til meg om dette. Om du svarer ja til å delta, kan du senere trekke tilbake ditt samtykke. Dersom du senere ønsker å trekke deg eller har spørsmål til studiet, eller generelt ønsker mer informasjon om forskningsprosjektet kan du kontakt masterstudent Rigmor V. Konst på telefon 48005715 eller på epost: ri-konst@online.no, eller ansvarlig veileder Marit Rismark på epost: marit.rismark@ntnu.no.

Personvern

Informasjonen du gir i intervjuet skal kun brukes som beskrevet i hensikten med studiet. Alle opplysninger vil bli behandlet uten navn eller andre direkte gjenkjennende opplysninger.

Det er kun undertegnede som har adgang til informasjonen og som kan finne tilbake til deg. Det vil ikke være mulig å identifisere deg i resultatene av studien når disse publiseres.

Rett til innsyn og sletting av opplysninger om deg

Hvis du samtykker til å delta i prosjektet, har du rett til å få innsyn i hvilke opplysninger som er registrert om deg. Du har videre rett til å få korrigert eventuelle feil i de opplysningene som er registrert om deg. Dersom du trekker deg fra studiet, kan du kreve å få slettet innsamlede opplysninger med mindre opplysningen allerede er inngått i analyser eller brukt i vitenskapelig publikasjoner.

Med vennlig hilsen

Rigmor V. Konst (Masterstudent)

Vedlegg 2 Intervjuguide

Denne oppgaven er en del av en mastergrad i voksnes læring ved NTNU. Jeg ønsker å få dine opplevelser og beskrivelser.

Prosjektets problemstilling:

Hvordan opplever medlemmer Den Norske Frimurerordenen som sosialt fellesskap?

Del 1 Starten på medlemskapets (fortid) opplevelser og beskrivelser:

- 1) Kan du fortelle om hvordan du ble medlem i frimurerordenen?
- 2) Kan du beskrive dine første møter og som medlem med frimurerordenen? Fortell ..

Del 2 hoveddel, hvordan oppleves medlemskapet i dag (nåtid) og beskrivelser av dette:

- 3) Kan du beskriv hvordan det oppleves å ha vært medlem i flere år har noe forandret seg fra starten? (Kan du si noe om det er forskjell på relasjon mellom nye og gamle medlemmer og din relasjon til disse?)
- 4) Hvordan vil du beskrive betydningen av det å gå gradene innen frimureriet, hva gjør det med deg at du stiger i gradene (følelser – endring av posisjon i fellesskapet, forklar-beskriv)?
- 5) Har du noen tanker rundt hva det sosiale miljøet i frimurerordenen gir deg? (trygghet, mestring, tilhørighet, drivkraft/motivasjon, selvutvikling)?
- 6) Hvordan opplever du møtene? høytidelige og uhøytidelige (likheter /ulikheter).
- 7) Hvem deltar i seremoniene og ritualene? beskriv, er dette viktig fortelle, beskriv.
- 8) Kan du fortelle noe om hvordan dine kontakter i frimureriet virker inn på livet ditt både i losjen og på fritiden?
- 9) Opplever du at din tilknytning til dette sosiale miljøet i frimurerordenen har betydning for deg på andre arenaer? Arbeidsplassen? familie, venner, idrett etc?
- 10) Har du noen gang fått reaksjon fra andre på at du er frimurer ? Hvordan føles det for deg å fortelle andre at du er medlem av frimurerordenen?

Del 3 Avslutning – fremtiden og medlemskapet

- 11) Hvilke råd ville du gitt andre som vurderer å bli medlem i Frimurerordenen?
- 12) Har du noen gang vurdert å melde deg ut av Frimurerordenen? Evt fortell hvorfor.
- 13) Kan du beskrive hvorfor det er viktig for deg å fortsette medlemskapet?

14) Denne oppgaven handler om betydning av sosiale relasjoner gjennom frimurerorden.

Er det noe mer du ønsker å dele ang betydning av relasjoner gjennom ditt medlemskap i frimureriet. ..

Takk for at du lot deg intervjuet ☺

Vedlegg 3 Tilbakemelding NSD

Marit Rismark
Institutt for pedagogikk og livslang læring NTNU

7491 TRONDHEIM

Vår dato: 11.04.2017

Vår ref: 53516 / 3 / AMS

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 08.03.2017.

Meldingen gjelder prosjektet:

53516 *Mine Brødre - en kvalitativ studie av Den Norske Frimurerordenen*

Behandlingsansvarlig NTNU, ved institusjonens øverste leder

Daglig ansvarlig Marit Rismark

Student Rigmor Helen Valleraunet Konst

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 24.08.2017, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Kjersti Haugstvedt

Anne-Mette Somby

Kontaktperson: Anne-Mette Somby tlf: 55 58 24 10

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Rigmor Helen Valleraunet Konst-ri-konst@online.no

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 53516

Utvalget informeres skriftlig om prosjektet og samtykker til deltakelse. Informasjonsskrivet er godt utformet.

Personvernombudet legger til grunn at forskere og studenter følger NTNU sine rutiner for datasikkerhet.

Dersom personopplysninger skal lagres på privat pc, bør opplysningene krypteres.

Forventet prosjektslutt er 24.08.2017. Ifølge prosjektmeldingen skal innsamlede opplysninger da anonymiseres. Anonymisering innebærer å bearbeide datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjøres ved å:

- slette direkte personopplysninger (som navn/koblingsnøkkel)
- slette/omskrive indirekte personopplysninger (identifiserende sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. bosted/arbeidssted, alder og kjønn)
- slette eventuelle lydopptak